

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ • ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

Τ.Θ. 1308, Τ.Κ. 380 01 ΒΟΛΟΣ, ΤΗΛ.: 24210 93502, 24210 93510, FAX: 24210 67903

ΚΩΔΙΚΟΣ: 2369

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΕΝ ΞΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ!

Τά τελευταία χρόνια παρατηρείται στην πατρίδα μας έντονη και συστηματική προσπάθεια επανεγγραφής της ιστορίας, τά αποτελέσματα της οποίας αναδεικνύουν τις βαθύτερες προθέσεις της: την αποδόμηση και αλλοίωση της ιστορικής γνώσης και αλήθειας, κυρίως όσον αφορά στην περίοδο του αγώνα της Έθνικης Παλιγγενεσίας και στον ρόλο της Εκκλησίας στην επανάσταση για την ελευθερία. Η προσπάθεια αυτή δεν κρύβεται. Παρουσιάζεται δέ ως αναγκαιότητα(!), στο πλαίσιο της διαμόρφωσης καλών σχέσεων με γειτονικά κράτη, απαλλαγμένων από τις ιστορικές εκείνες αναφορές που δηλητηριάζουν και υποσκιάζουν την καλή γειτονία. Παρουσιάζεται, επίσης, ως καρπός δῆθεν σύγχρονης επιστημονικής επεξεργασίας, ή οποία επιθυμεί να δει τά ιστορικά γεγονότα από μία σύγχρονη(!) οπτική γωνία. Τό μόνο που καταφέρνει, τελικά, είναι να τά αντικρίσει υπό τό πρίσμα αποκάλυπτων ιδεολογικών ἀγκυλώσεων που αντιπροσωπεύουν μόνο τόν υποκειμενισμό τῶν ἐκφραστῶν τους και τίποτα ἄλλο. Στρατευμένα ὄργανα αὐτῆς τῆς προσπάθειας γίνονται Ἐφημερίδες και πλεοπτικοί Σταθμοί, μετρημένοι Πανεπιστημιακοί Καθηγητές και νεόκοποι ιστορικοί, γιά τούς οποίους ἡ Ἐκκλησία και ὁ διαχρονικός ρόλος Της στην ιστορική πορεία αὐτοῦ τοῦ τόπου ἦταν πάντοτε ἀφορμή μίσεως και, ἐν πολλοῖς, ἄδικης κριτικῆς.

Τό χειρότερο, ὅμως, εἶναι ὅτι ἡ γεμάτη σκοπιμότητες προσπάθεια αλλοίωσης τῆς ιστορικής πραγματικότητας, διεισδύει, τεχνηέντως, και στά βιβλία Ἱστορίας, ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαίδευσης, γε-

γονός που συνιστᾷ ὑψίστο κίνδυνο γιά τί νέα γενιά ἀλλά και τό μέλλον τῆς πατρίδας. Ἡ προσπάθεια νά γαλουχηθοῦν οἱ νέες γενιές χωρίς γνήσια και αὐθεντική γνώση ἢ και καθόλου ιστορική γνώση, συνιστᾷ ἐγκληματική πρόκληση, καθότι ἀποσκοπεῖ στή δημιουργία ἀνευρων και ἀνιστόρητων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι δύσκολα θά ἀγαπήσουν και θά ὑπερασπιστοῦν μία πατρίδα, τῆς ὁποίας τό ιστορικό ὑπόβαθρο ἀγνοοῦν.

Πιστεύουμε ἀκράδαντα ὅτι ἡ ἀπόκρυψη τῆς ιστορικής ἀλήθειας γιά τήν ἐξυπηρέτηση ὁποιασδήποτε σύγχρονων σκοπιμοτήτων ἐπιτυγχάνει τά ἀντίθετα ἀπό τά ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Καί αὐτό γιατί, κατά τή γνώμη μας, δέ μπορεί οἱ σχέσεις τῶν κρατῶν και τῶν λαῶν νά κτίζονται πάνω σέ ἐσκεμμένες ιστορικές ἀλλοιώσεις, πάνω σέ ἀνακρίβειες, και νά κρύβονται πίσω ἀπό χρωματισμένες παρωπίδες. Ἀντιθέτως, ἡ εἰλικρινής και ἀνδρεία ἀναμέτρηση μέ τήν πραγματική ιστορική καταγραφή εἶναι ὁ ὁμόνος τρόπος γιά νά λυτρωθοῦν οἱ λαοί ἀπό τίς σκοτεινές πτυχές τῆς ιστορίας τους και νά προχωρήσουν στό μέλλον, πατώντας σταθερά στην ἀλήθεια.

Γιά τούς παραπάνω λόγους, ἀποφασίσαμε νά ἀφιερῶσουμε τό παρόν τεῦχος τῆς «Πληροφόρησης» στην καταγραφή τῆς ιστορικής ἀλήθειας, ὅπως τήν παραλάβαμε ἀπό τούς ἴδιους τους πρωταγωνιστές, διαδηλώνοντας, μέ τόλμη και παρρησία, πρὸς κάθε κατεύθυνση, πὼς Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΕΝ ΞΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ. ●

† Μητροπολίτου Δημητριάδος **ΙΓΝΑΤΙΟΥ**

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ ἐ

Η αναγεννητική διασύνδεση Ἑλληνισμοῦ καί Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε εὐεργετική γιά τό Ἑλληνικό Ἔθνος, τό ὁποῖο μέσα στή νέα αὐτή συζυγία του μέ τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, ἀπέκτησε σπίν ἱστορική του πορεία τί νέα ταυτότά του, συνεχίζοντας τί μεγαλουργία του μέ ἕνα νέο τρόπο καί ἔκφραση. Τό 1825 ἡ ἀρμόδια γιά τά ἐκκλησιαστικά νομοσχέδια ἐπιτροπή θά ὁμολογήσει μέσα σπίν Ἑλληνική βουλή τά ἀκόλουθα: «Αὕτη (ἐνν. ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία) διεπύρηνεν ἐν ταῖς περιπετείαις τῶν χρόνων τήν πνευματικήν καί ἐθνικήν ἐνότητά τῶν Ἑλλήνων». Κατά τόν ἀείμνηστο ἱστορικό Γερ. Κονιδάρη, «ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἐκτός τῆς γλώσσης καί τοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ τόν πλέον ζωντανόν σύνδεσμον τοῦ δισχιλιετοῦς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ παρελθόντος τῆς Ἑλλάδος (...) μετά τοῦ παρόντος».

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ & ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἡ θρησκευτική καί ἐθνική ἐνότητά τῶν Ἑλλήνων ἐξασφαλίζεται μέ τήν ἀδιατάρακτῃ ἐκκλησιαστικῇ συνέχειᾳ, κυρίως σέ μή ὁμαλές ἱστορικές περιόδους τοῦ Γένους (δουλεία). Τό λεγόμενο, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική κοινωρία λειτουργεῖ ἱστορικά ὡς «κιβωτός» τοῦ Ἔθνους συνιστᾷ ἱστορική πραγματικότητα, μή ἐπιδεχόμενη ἀμφισβήτηση. Τό Ἔθνος σώζεται μέσα σπίν Ἐκκλησία - Ὁρθοδοξία καί γι' αὐτό οἱ ὄροι «τουρκεύω» καί «φραγκεύω» στίς περιπτώσεις ἀλλαγῆς πίστεως δέν σημαίνουν μόνο ἀλλαγῆ θρησκευτικοῦ, ἀλλά καί ἐθνικοῦ φρονήματος, αὐτόχρονα ἀφελθνισμοῦ. Αὐτό, ὅμως, δείχνει τί συνείδηση ταυτίσεως ἐθνικοῦ καί ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ἡ ἀπώλεια δέ τοῦ δευτέρου, ὡς θεμελιώδους ψυχογραφικοῦ στοιχείου, ἐπιφέρει καί τήν ἀπώλεια τοῦ πρώτου.

Στά ὅρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωρίας τό ὀρθόδοξο αἶσθημα στόν Ἑλλαδικό κῶρο ἐναρμονίσθηκε ἱστορικά μέ τί συνείδηση τῆς καταγωγῆς. Ἡ ἐλληνική συνείδηση δέν χάθηκε, ἔτσι, καί ὅταν τό ὄνομα «Ἑλλήν» ἀπέκτησε πνευματική-πολιτιστική σημασία, ταυτιζόμενο μέ τόν ἐθνικό-εἰδωλολάτρη. Διότι, σέ τελευταία ἀνάλυση, δέν εἶναι τά ὀνόματα, πού διασώζουν τήν ἐθνική συνείδηση, ἀλλά πρό πάντων τό φρόνημα, ἡ ἐσωτερική-καρδιακή σχέση μέ τό Ἔθνος. Ἔτσι, τό ἐθνικό φρόνημα, ὡς ἐλληνορθοδοξία, ἔξω ἀπό κάθε ἔννοια ἐθνικιστικῆς αὐτοέξαρσης, σώζεται διαχρονικά στόν ἐκκλησιαστικό κῶρο. Μέσα στό ἐκκλησιαστικό σῶμα, σ' ὅλη τήν βυζαντινῇ καί μεταβυζαντινῇ περίοδῳ ἡ ἐλληνική ἐθνική συνείδηση διασώζεται, ἐναρμονιζόμενη μέ τήν εὐρύτερη ὑπερφυλετική συγγένεια, τί ρωμαίικη, μέ ἀκατάλυτο ἐνωτικό σύνδεσμο τί Χριστιανική πρωτεύουσα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τήν Κωνσταντινούπολη-Νέα Ρώμη.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ἡ ἐκκλησιαστική συνειδητοποίηση, μέσῳ πατερικῶν μορφῶν, ὅπως ὁ Μέγας Φώτιος, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ Ἅγιος Μάρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός ἢ οἱ Κολλυβάδες Πατέρες, ὡς οἱ Ὁσίοι Νικόδημος Ἀγιορείτης καί Ἀθανάσιος Πάριος, τῆς καθολικῆς ἀλλοτριώσεως τῆς χριστιανικῆς Δύσεως καί ὁ παραινεύμενος «ἀντιδυτικισμός» τῆς ἡσυχαστικῆς ἀθηνωτικῆς παραδόσεως, συνέβαλε σπίν συνεχῇ ἀφύπνιση τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους γιά τήν ἰδιαιτερότητα καί πολιτιστική αὐθυπαρξία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τόν ν' αἰ. (Καρλομάγνος) ὡς σήμερα. Ἄν δέ ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε πάντοτε πολύτιμο καταφύγιο τοῦ ἐμπερίστατου

Ἔθνους/Γένους, οἱ Μονές, λειτουργώντας ὡς κολυμβήθρες συνεχῶς ἀναβαπτισμοῦ τοῦ Ἔθνους, ὑπῆρξαν -καί ὑπάρχουν μόνιμα- πηγή συνοχῆς ἐθνικῆς, παρηγορίας καί ψυχικῆς ἀνατάσεως. Στό πλαίσιο αὐτό μπορεῖ νά κατανοηθεῖ καί ἐρμηνευθεῖ ἡ γένεση καί ἐκκλησιαστική συντήρηση τῆς Μεγάλης Ἰδέας τοῦ Γένους, ἡ ὁποία, ὅμως, δέν ἔχει μόνο ἐθνικό χαρακτήρα, ἀλλά, τελικά, ταυτίζεται μέ τήν οἰκουμενική ἐν Χριστῷ ἀποστολή του. Τό ὑπόβαθρο τῆς Μεγάλης Ἰδέας δέν εἶναι ἐπεκατικό-πολιτικό, ἀλλά πνευματικό-ἐκκλησιαστικό, ὡς ὄραμα τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως καί ἐν Χριστῷ κοινωρίας. Εἶναι ἡ συνείδηση τῆς οἰκουμενικῆς εὐθύνης καί ἀποστολῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλά καί τό μόνιμο χρέος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς φωτιστοῦ τῆς Οἰκουμένης. Ἡ συναισθηματική σύνδεση τοῦ Γένους μέ τήν «Πόλιν τῶν Ἑλλήνων», τήν Κωνσταντινούπολη-Νέα Ρώμη, ἀπόλυτο στόχο κάθε ἀναθερμάνσεως τοῦ μεγαλοϊδεατισμοῦ του, σπίν πλατιά λαϊκή συνείδηση δέν μπορεῖ νά λάβει ποτέ νοματοδότηση φυλετική, ἀλλ' ἐκείνη πού εἶχε σπίν διάρκεια τῆς Ὀθωμανοκρατίας ὡς τόν 19' αἰ., σπίν συνείδηση τῶν Κολλυβάδων καί τῶν πνευματικῶν τους τέκνων, νόημα δηλαδή ἐκκλησιαστικό-οἰκουμενικό.

Ἔτσι κατανοεῖται καί ἡ ἀστασίαση παρουσία τοῦ Ράσου στοῦς ἀγῶνες τοῦ Γένους / Ἔθνους γιά τήν ἀνάκτηση ἢ διατήρηση τῆς ἐλευθερίας του. Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση τοῦ 1821, πνευματικά καί πολιτικά, σέ μεγάλο μέρος ὑπῆρξε ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Δέν εἶναι πρωταρχικός, βέβαια, στόχος τοῦ Ὁρθόδοξου Κλήρου ἡ διάσωση τῆς ἱστορικῆς διαστάσεως τοῦ Ἔθνους, ἀλλά ἡ ἐνταξί του στό Κυριακό σῶμα γιά τήν ἐν Χριστῷ ἀτομική καί κοινωνική ὀλοκλήρωσή του. Ὁ λόγος τοῦ μεγάλου «πατριώτη» Πατροκοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ εἶναι στό σημεῖο αὐτό κωδικοποίηση ὅλης τῆς σχετικῆς πατερικῆς παράδοσης: «Ἡ πατρίδα μου ἡ ψεύτικη, ἡ γνήνη καί ματαία εἶναι ἀπό τοῦ Ἁγίου Ἄρτης καί ἀπό τήν ἐπαρχίαν Ἀποκούρου [...]. Ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, δέν ἔχομεν ἐδῶ πατρίδα (πρβλ. Ἐβρ. 13, 14). Ἐπειδή, ὅμως, ἡ ἐξωτερική ἐλευθερία συνάπτεται σπίν Ὁρθοδοξία μέ ἐσωτερική (ἀπελευθέρωση τῆς καρδιάς ἀπό τί δουλεία τῶν παθῶν), ἡ Ἐκκλησία διασώζει μόνιμα μία θεολογία ἐλευθερίας, πού νομιμοποιεῖ τήν ἡγετική παρουσία τοῦ Κλήρου στοῦς ἱερούς (ἀμυντικούς καί ἀπελευθερωτικούς) τοῦ Ἔθνους ἀγῶνες. Ἀκριβῶς δέ τά γεγονότα τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐδικαίωσαν τόν χαρακτηρισμόν τῆς ἐκκλησίας μας ὡς Ἐκκλησίας τῆς Ἀναστάσεως (Γ. Κονιδάρης). Ἡ ὀρθόδοξη πίστη καί ἡ δυναμική τῆς σπίν συνείδηση τοῦ Ἔθνους ἀποτελεῖ καί σήμερα τόν ἰσχυρότερο καί βαθύτερο δεσμό, πού σπρίζει τήν ἐνότητά του, στόν ἐκκλησιαστικό δέ κῶρο σώζεται πάντα ὁ ἀγνότερος πατριωτισμός.

Σπίν καλάρωση τῆς συζεύξεως, ἂν ὄχι καί σπίν ἀποσύνδεση - σέ κάποιες περιπτώσεις- Ἑλληνισμοῦ καί Ὁρθοδοξίας, συνέβαλαν δραστικά οἱ διάφορες θρησκευτικῆς προπαγάνδες καί ἰδεολογίες, πού, κατά τοῦς τελευταίους αἰῶνες, εἰσβάλλουν, κατά συρροήν, στόν ἐλλαδικό κῶρο. Ἡ ἐπιβίωση δέ τῆς παραδόσεως εἶναι δυνατή ἐκεῖ, ὅπου σώζεται ἡ συνέχεια τοῦ τρόπου ζωῆς, πού διαμόρφωσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας.

Ὅταν ἀδρανοῦν τά ὀρθόδοξα κριτήρια, ἡ Ὁρθοδοξία ἐκλαμβάνεται εὐκόλα ὡς σύνολο θρησκευτικῶν ἐθίμων, ἀναγκαίων γιά τί διάσωση τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, κάτι πού ἐκφράσθηκε ἤδη ἀπό τόν Ἰωάνη Δραγούμη: Ὁ ἐλληνικός πολιτισμός, πρῶτος στόν καιρό του, τύλιξε ἀκόμα καί τί χριστιανική θρησκεία σπίν δίκτυά του, τήν ἔβαλε καί αὐτή μέσα στό σακί καί τήν ἔκαμε ὄργανο ἠθικῆς ἐπιβολῆς. Αὐτή εἶναι ἡ συνείδηση τῶν περισσοτέρων ἐλλήνων διανοουμένων, πού δέν ἀπορρίπτουν μέν ρητά τήν ὀρθόδοξη παράδοση,

Πιβίωση του 'Ελληνικού' Έθνους

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ἀλλά τί θεωροῦν ἀπλό στήριγμα τῆς ἱστορικῆς διαστάσεως τοῦ Ἑθνους, μένοντας περισσότερο Ἑλληνες παρά Χριστιανοί.

Ἀνατρέπεται, ἔτσι ἡ πατερική ἰσορροπία στή σύζευξη Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ, μολοντί στο θέμα αὐτό παρατηρεῖται σαφής ἀντίθεση ἀνάμεσα στή λογισούνη καί τό εὐρύ λαϊκό στρώμα, πού συνεχίζει νά δηλώνει ἐμμονή στήν πίστη του. Εἶναι, ὅμως, γεγονός ὅτι ἡ μικροαστική κοινωνία ἔχει τραφεῖ μέ τό πνεῦμα τοῦ δυτικοῦ εὐσεβισμοῦ, στό ὁποῖο τό πατερικό ἰδανικό τοῦ «θεουμένου» (Ἁγίου) ἀπωθεῖται γιά χάρη τοῦ καλοῦ καί ἄφογου κοινωνικά ἀνθρώπου. Εἶναι, ὅμως, ἐξ ἴσου αἰσθητή στίς τελευταῖες δεκαετίες ἡ

(ἐπί) στροφή στήν πατερικότητα μέ τήν ἀναθέρμανση τῆς σχέσης μέ τά μοναστήρια καί, μάλιστα, τό Ἁγιον Ὄρος.

Η ΖΩΗ & ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ ζωή καί τό πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας διαμορφώνουν ἐπί αἰῶνες τήν ἑλληνική κοινωνία, ἀσκώντας εὐεργετική ἐπίρροή σ' αὐτήν, κυρίως, μέσω τῆς λατρείας, στήν ὁποία διαπλάσσεται κυριολεκτικά ἡ

Συνέχεια στή σελ. 4

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους

Συνέχεια ἀπό τή σελ. 3

ζωή καί συνείδηση τοῦ λαϊκοῦ σώματος.

Τό Ὁρθόδοξο ἦθος μορφώνεται στά ὄρια τῆς λατρείας, διαποτίζοντας τή συλλογική ἑλληνική ὑπαρξη. Τό λαϊκό (ἑλληνικό) ἦθος εἶναι σπὴν οὐσία του εὐχαριστιακό, ὡς ὀργανική συνέχεια τῆς λατρείας, «λειτουργία μετὰ τῆς λειτουργίας», ὡς ἀγώνας γιά τὴν μεταμόρφωση τῆς σωματικότητας καί ὑλικότητας εἰς «θυσίαν ζώσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ» (Ρωμ. 12, 1) καί τῆς καθημερινότητας σέ λατρεία ἀγάπης, ἀμοιβαιότητας, θυσίας (ἑλληνικό φιλότιμο). Ὁ Ἑλληνικός λαός σώθηκε κυριολεκτικά σέ κρίσιμες ἱστορικές περιόδους του μέσα στή λατρεία.

Ἡ Ἐκκλησία ἐξασφαλίζει κοινωνικά τό πλαίσιο ἀναπτύξεως συνόλης τῆς ζωῆς, στή λειτουργική σύναξη, ἡ ὁποία, συνήθως, περιλαμβάνει ὀριακά ὄλο τό χωρίο-κοινότητα. Ἡ «ἐνορία», σπὴν ἀγροτική προπάντων κοινωνία, διασώζει ἀκόμη τό ὀρθόδοξο ἦθος ὡς καθολική στάση ζωῆς. Ἡ ἐνοριακή - λατρευτική σύναξη εἶναι ἡ μόνη, πού δέν διακόπηκε ποτέ σπὴν πορεία τοῦ Γένους. Ἡ λατρεία ὀρθόδοξα δέν μένει ποτέ ἀπλή θρησκευτική ἔκφραση (πρβλ. Πράξ. 2, 42 ε., 4, 32 ε.), ἀλλ' εἶναι προπάντων κοινωνικό γεγονός. Τά ἐκκλησιαστικά μυστήρια (βάπτισμα, γάμος, εὐχέλαιο), ἀλλά καί ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία (κηδεῖα), ὅπως καί τά ἐκκλησιαστικά πανηγύρια στίς μνήμες τῶν Ἁγίων, ἀσκοῦν κοινωνική δυναμική, ὡς φυσικές καί ἀβίστες λαοσυνάξεις. Τά λείψανα τῶν Ἁγίων, μέ τὴν ἀφθαρσία καί τὰ θαύματά τους, ἀσκοῦν μόνιμη ἐπιρροή στό λαό, ὡς καί οἱ γνωστές θαυματουργικές ἅγιες εἰκόνες. Γι' αὐτό τά ἱερά προσκυνήματα ἀποβαίνουν σημαντικοί παράγοντες ἐνότητας στό Ἔθνος, σέ μία βάση μάλιστα καθολικά ἀστασίαστη. Οἱ ἐκκλησιαστικές πανηγύρεις σέ ναούς λαοφιλῶν Ἁγίων μέ πανορθόδοξη ἀκτινοβολία μάλιστα, ὅπως ἡ Παναγία (Τῆνος, Σουμελά, Ἑκατονταπυλιανή Πάρου, Προυσιώτισσα), ὁ Ἅγιος Δημήτριος (Θεσσαλονίκη), οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐπιτανήσου (Σπυριδίων, Γεράσιμος, Διονύσιος), ὁ Ἅγιος Νεκτάριος (Αἴγινα) κ.λπ. λειτουργοῦν ἐθνικά καί πανεθνικά, ὡς οὐσιαστικός ἐνωτικός παράγοντας ἀκόμη καί σπὴν ἐποχή μας. Ἰδιαίτερα δέ οἱ μονές, ὡς μόνιμα προσκυνήματα τοῦ λαοῦ, συντελοῦν στή διαρκή θέρμανση τοῦ φρονήματος, μέ τὴν πνευματική προσφορά τους (ἐξομολόγησις, πνευματική καθοδήγησις), τὴ διδασκαλία (ἰδίως σπὴν περίοδο τῆς δουλείας - «κρυφὸ σχολεῖο»), τὴ συλλογὴ χειρογράφων καί ἔντυπων (ἐπιστημονικά κέντρα) καί τὴ συντήρησή τους σέ μεγάλες βιβλιοθηκῆς, ἀναγνωριζόμενες καθολικά ὡς ἀνεκτίμητα θησαυροφυλάκια τῆς ἀνθρώπινης σοφίας.

Ἡ Κοινωνική Δυναμικὴ τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ κοινωνική ὁμως δυναμικὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δυνατόν νά ἐκτιμηθεῖ καί στατιστικά-ποσοτικά μέ τὴ μελέτη τῶν βασικῶν ἐξωτερικέσεων τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος (παραδόσεις, παραμύθια, ἔθιμα, συνήθειες) πού ἀποτυπώνουν τὴν ἠθικοθρησκευτικὴ συνείδηση καί θεονομὴ ἔκφραση τοῦ λαοῦ. Ἡ Ἐκκλησία, ἐξ ἄλλου, μερίμνησε μέσῳ φωτεινῶν ἐκπροσώπων τῆς τῆς διαρκῆ καί ζῶσα ἐπικοινωνία μέ τό λαό.

Ἐτσι, ἥδη τὸν 1στ' αἰ. ἀναποκρίθηκε σπὴν ἐθναρχικὴ ἀποστολή τῆς καί ἐνῶ σπὴν λατρεία διατηρήθηκε ἡ καθιερωμένη γλωσσικὴ μορφή (μόνιμος σύνδεσμος μέ τὴν παράδοση καί τὴς πηγές), στό κήρυγμα κατὰ κανόνα χρησιμοποίησε τὴ δημῶδη. Ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος (1639), μάλιστα, θά συντάξει Γραμματικὴ τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας, φανερόντως σύλληψη τοῦ πνεύματος τῶν καιρῶν. Ἰδιαίτερα δέ τὰ Συναξάρια, μέ τὴν ἀπλουστευμένη νοηματικά καί γλωσσικὰ μορφή τους, διατηροῦν μόνιμο δημῶδη χαρακτήρα, παραμένοντας καί σήμερα προσφιλεῖ λαϊκὰ ἀναγνώσματα. Πρό πάντων οἱ Βίοι τῶν Νεομαρτύρων ἀποδείχθηκαν πηγὴ ἐθνικῆς

τροφοδοσίας τοῦ δούλου Γένους, διότι, ὡς μόνιμο ἀνάγνωσμα τοῦ λαοῦ φανέρονταν τὸν ἀστείρευτο ἐθνικὸ ψυχισμό του, καθιστώντας γενικὴ πίστη τό γεγονός ὅτι ὁ κατακτητὴς δέν ἦταν ἀκαταγώνιστος. Οἱ προσπάθειες, ἐξ ἄλλου, μεγάλων λαϊκῶν κηρύκων, ὅπως ὁ μοναχὸς Νεκτάριος Τέρπος ἢ ὁ Πατροκοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, συνεχιζῶν τῶν παλαιότερων φωτιστῶν τοῦ λαοῦ, ὅπως ὁ Νίκων ὁ «Μετανοεῖτε» ἢ ὁ ὄσιος Μελέτιος ὁ «νέος», ἀπέτρεπαν τὴν ἐκβαρβάρωση τοῦ λαοῦ, ἀναρριπίζοντας τὰ ζώπυρα τῆς πνευματικῆς παραδόσεώς του. Μεγάλη, ἐπίσης, εἶναι ἡ συμβολὴ πατερικῶν μορφῶν σπὴν Χριστιανικὴ ἀνανοματοδότηση καί τὸν πρακτικὸ ἀναπροσανατολισμὸ ἀρχαίων λαϊκῶν ἐπιβιώσεων, ἐθίμων καί πρακτικῶν τῆς εἰδωλολατρίας, γιά τὴν ὑπέρβαση τοῦ παγανισμοῦ καί Χριστοκεντρικὴ κατεύθυνση τοῦ βίου. Ἐτσι, τὰ ἀρχαιοελληνικά - παγανιστικά στοιχεῖα, πού ἐπιβίωσαν στὰ λαϊκὰ κυρίως στρώματα, ἀλλοιώνοντας τὴν χριστιανικὴ πίστη, ἀντιμετωπίστηκαν ἐνωρὶς ἀπὸ τὴν ἀγιοπατερικὴ ποιμαντικὴ καί ἡ ἀτόνησαν καί λησμονήθηκαν, ἢ ἀνανοματοδοτήθηκαν μέσα στοῦ πνεύματος τῆς νέας πίστεως, ὅπου φυσικὰ αὐτὸ ἦταν δυνατὸν. Βέβαια, καί στίς περιπτώσεις σαφῶν ἐπιβιώσεων (π.χ. γιορτὲς καρναβάλου, νεκρικά ἔθιμα) ἢ καί ἀνακλήσεων στό σημερινὸ βίον γιά οικονομικούς λόγους (ἀνάπτυξη τουρισμοῦ) ὅσον ἀφορᾷ στό λαό, δέν μπορεῖ νά γίνεῖ λόγος γιά ἀπόρριψη τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ μόνο γιά ἐπιβεβαίωση τῆς μὴ καθολικῆς ἢ ἐλαττωματικῆς ἀποδοχῆς τῆς.

Ὁ Κοινοτισμὸς Διαποτίζει τὴ Ζωὴ τοῦ Ἔθνους

Τό κοινωνικὸ ἐπίσης πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, σωζόμενο σπὴν παράδοσή τῆς ὡς κοινοτισμὸς καί κοινοβιακὸς τρόπος ὑπάρξεως, διαποτίζει τὴ ζωὴ συνόλου τοῦ Ἔθνους, προσφέροντας τὴ μοναστικὴ ἐνορία (τό μοναστήρι) ὡς πρότυπο (μοντέλο) κοινωνικῆς συσσωματώσεως. Ἐτσι ὁμως καλλιιεργεῖται ἡ συναδέλφωση καί ἀλληλοβοήθεια τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἀπὸ τούτους πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες διαμορφώθηκε στὸν Ἑλληνικὸ κόσμον ἓνα κοινωνικὸ πρότυπο, «μέσα ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κοινῶν» καί τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων» (Louis Brehier). Τὸν δ' αἰ. ὁ Μ. Βασίλειος, ἐξἄλλου, ὀργάνωσε τό μοναστήρι κοινοβιακά, προσφέροντας μόνιμη ἔκφραση κοινωνικῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ καί μόνιμο κοινωνικὸ πρότυπο σπὴν διαχρονικὴ πορεία τοῦ Ὁρθόδοξου Γένους. Ὁ ναός θά ἀποβεῖ, ἔτσι, κέντρο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καί ἀνάλογο μέ τό «καθολικόν» σπὴν μοναστικὴ ἐνορία - ἀδελφότητα. Ἡ θέαση δέ τῆς ζωῆς ὡς ἐνιαίας καί ἀδιάσπαστης ἐνότητας καί ὀλότητας, χωρὶς διάσταση ἀνάμεσα σπὴν θρησκευτικὴ καί κοινωνικὴ πολιτικὴ σφαῖρα, θά ἰσχύει καθολικά καί ἀπαράβαρα σπὴν βυζαντινὴ καί μεταβυζαντινὴ κοινωνία. Ἡ ἰσορροπία ὁμως αὐτὴ θά διαταραχθεῖ μέ τὴν εἰσβολὴ τοῦ πνεύματος αὐτονομίσεως τοῦ κοινωνικοῦ χώρου ἀπὸ τό τέλος τῆς τουρκοκρατίας, ὡς καθαρὰ δυτικὴ ἐπίδραση.

Μεγαλεπήβολη, ὁμως, ἀποδεικνύεται ἡ ἐπίδραση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χώρου σπὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, σέ κάθε ἔκφραση τῆς Τέχνης. Ἐκκλησιαστικά ἡ Τέχνη νοηματοδοτεῖται ὡς φανέρωση τοῦ «ἔσω ἀνθρώπου», τοῦ περιεχομένου τῆς καρδίας. Δέν εἶναι, ἔτσι, περίεργο, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς προσέλαβε τὴν Τέχνη καί ἐκφράσθηκε μ' αὐτὴ σπὴν λειτουργικὴ ζωὴ του, σπὴν ὁποία συναντῶνται ὅλες οἱ μορφές Τέχνης (ναοδομία, ζωγραφικὴ, ἐπιγραφικὴ, μικροτεχνία κ.λπ.). Ἡ κατάφαση ὁμως τῆς Τέχνης ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία συνιστᾷ συγχρόνως καί ἐν Χριστῷ ἀνανοματοδότηση καί μεταμόρφωσή τῆς, ἀφοῦ παύει νά εἶναι αὐτοσκοπός, μεταβαλλόμενη σέ ποιμαντικὸ μέσο διακονίας καί ἀγιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Ἡ παράσταση λ.χ. ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων (Ἡρακλείτου, Χειλῶνος, Σόλωνος, Πλάτωνος κ.λπ.) στοὺς νάρθηκες ναῶν, «ὡς προειπόντων τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ» (Διονύσιος ἐκ Φουρνᾶ), νοσταλγῶν δηλ. τῆς λυτρωτικῆς εἰσόδου τοῦ Θεοῦ «ἐν σαρκί» σπὴν ἱστορία, συνιστᾷ πανηγυρικὴ κατάφαση τῆς ἐνότητας Χριστιανισμοῦ-Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἐξεϊκόνιση δέ τοῦ παραδείσου καί τῆς κολάσεως, πάλι, στοὺς νάρθηκες τῶν ναῶν, προσανατολίζει τό λαὸ σπὴν αἰώνια ὑπαρξὴ του. Ὁ Ἑλληνισμὸς,

ἀνανεωμένος σπὴν ἐκκλησιαστικὴ κιβωτὸ του, ἀνανεώνει καὶ τὴ μεγαλειώδη δημιουργία του σπὴν Τέχνη, κυρίως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ σὲ μία παρατεινόμενη ἀκμὴ ὡς τὸν 12' αἰώνα...

...Οἱ προμείξεις αὐτές στὸ κῶρο τῆς Τέχνης βαίνουν παράλληλα μὲ ἀρχαῖες ἑλληνικὲς ἐπιβιώσεις σπὴν Τέχνη τῆς Ἐκκλησίας, δεῖγμα καὶ αὐτὸ ἐνότιας τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὰ ὅρια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του βίου. Τὸ κτίσιμο λ.χ. χριστιανικῶν ναῶν στοὺς χώρους ἀρχαίων ἱερῶν, πού κατεδαφίστηκαν γιὰ τὴν ἀνέγερση ἐκείνων, πιστεύουμε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐρμηνεύεται πάντα ὡς ἀποτέλεσμα φανατισμοῦ καὶ ἐμπάθειας. Διότι ἡ χρῆση τῶν ἴδιων ὑλικῶν καὶ ἡ διάσωση στοιχείων τους σπὴν ἐξωτερικὴ μάλιστα ἐπιφάνεια (πρβλ. Μικρὴ Μητρόπολη Ἀθηνῶν) πιστεύουμε ὅτι συνιστᾷ ὁμολογητικὴ διακήρυξη τοῦ ἴδιου λαοῦ γιὰ τὸ θάνατο "παλαιοῦ ἀνθρώπου" (Ρωμ. 6, 6) καὶ τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀναδημιουργία τους στὸ βασίλειο τῆς Χάρης. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι, πού βιώνεται στὸ χριστιανικὸ βάπτισμα (θάνατος - ἀνάσταση), τὴν ἔνταξη σπὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. «Πᾶσα ἡ κτίσις καινουργεῖται, παλινδρομοῦσα εἰς τὸ πρῶτον», μὲ τὴν ἐνχρίστωσή της. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση πρέπει νὰ νοηθεῖ ἡ συνεχὴς, κυρίως ἀπὸ τὸν 8' αἰ., μετατροπὴ ἀρχαίων ναῶν σὲ χριστιανικούς, ὅταν εἶχε ἐπέλθει πιά ἡ παρακμὴ τους. Ἡ Ἐκκλησία ἐξαγιάζει, ἔτσι, αὐτούς τοὺς ἴδιους χώρους τῆς λατρευτικῆς ἀναζήτησης τοῦ Ἑλλήνα ἀνθρώπου. Μία Ἀθηναία, ἡ θυγατέρα τοῦ φιλοσόφου Λεοντίου Εὐδοκία, σύζυγος τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα Θεοδοσίου Α' (τοῦ Μικροῦ), ἔκτισε δώδεκα χριστιανικούς ναοὺς σπὴν Ἀθήνα, ἀναδεικνύοντας πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς Πόλης (π.χ. μεταφορὰ τοῦ χρυσελεφάντινου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς σπὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 429). Ὁ ἴδιος ὁ Παρθενώνας, τὴν ἴδια μᾶλλον ἐποχὴ, μετατράπηκε σὲ ναὸ τῆς «τοῦ Θεοῦ Σοφίας», τοῦ Χριστοῦ δηλαδή, ἢ τοῦ ἀναζητουμένου «ἀγνώστου θεοῦ» πού ἔγινε γνωστός ἐν Χριστῷ, γιὰ νὰ ἀφιερωθεῖ ἀργότερα σπὴν ὑπαρκτὴ ἱστορικὴ Παρθένο, ὅχι θεά, ἀλλὰ θεομήτορα Παναγία. Τὸν 9' αἰ. μετατράπηκε καὶ τὸ Ἰησοῦ σὲ ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ δὲ Ἐρεχθεῖο σὲ ναὸ τῆς Θεοτόκου.

Ἡ δεκαετία τοῦ 1970 ἔζησε τὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πού εἶχε τὶς εὐεργετικὲς ἐπεκτάσεις της σ' ὅλο τὸν Ἑλλαδικὸ Ἐκ-

κλησιαστικὸ κῶρο. Ἡ στρόφι σπὴν Ὁρθόδοξη πνευματικότητα, ἡ σχετικὴ μὲ τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἀνανέωση τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας καὶ ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας συμβάλουν προοδευτικὰ σπὴν ἀνόρθωση καὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας σπὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία. Καὶ αὐτὸ τῆς ἐπιτρέπει, παρ' ὅλες τὶς ὑπάρχουσες ἀκόμη ἀναστολές, τὴ συνέχιση τῆς εὐεργετικῆς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος προσφορᾶς της.

Παρ' ὅλες τὶς σημερινὲς παρακωλύσεις στὸ ἀποπληκτικὸ κλίμα τῆς νέας Ἐποχῆς, ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ ὁ σημαντικότερος -καὶ πάλι- παράγων τοῦ Ἑθνους σπὴν διατήρηση τῶν κυρίων συστατικῶν τῆς ταυτότητας καὶ ἰδιαιτερότητάς του (πίστη, γλῶσσα, πολιτισμός).

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΧΕΙ ΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΝΑ ΑΠΟΤΡΕΨΕΙ ΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴ δύναμη -ἐγγυημένη ἀπὸ τὴν πιστότητα σπὴν πατερικὴ της παράδοση- νὰ ἀποτρέψει τὴν ἀλλοτρίωση τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ὑπαρκτικὴ καὶ πνευματικὴ διάλυσή του μέσα σπὴν εὐρωπαϊκὴ ἀνάκραση τῶν ἐθνικῶν συνόλων, σ' ἓναν πολιτισμὸ δηλ. ριζικὰ διαφοροποιημένο ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ (ἐλληνορθόδοξη) παράδοση, πού ὄχι μόνο νοσηματοδοτεῖ διαφορότροπα τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξη, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο στόχο τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴ σωτηρία - θέωση. Προσωπικὴ μας βεβαιότητα εἶναι ὅτι σύντομα ἡ Ἐκκλησία θὰ κληθεῖ, ὅσο καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ὑπερβολικὸ, τὴ στιγμή αὐτὴ, νὰ ἀναλάβει (πνευματικὰ) ἐθναρχικὴ ἀποστολὴ καὶ παρουσία. Εἶναι πλέον φανερό ὅτι γι' αὐτὴ τὴν ἀποστολὴ εἰτοιμάζει ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὴν Ἑλλαδικὴ, ἀλλὰ καὶ σύνολη, τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖται ὅτι τυχόν ἀπόσπασμα τοῦ Ἑθνους ἀπὸ τὸ κῶρο ἐκεῖνο, πού ἀναδείχθηκε ἱστορικὰ σὲ «περιέχον» σύνολη τὴν ἱστορικὴ ὑπαρξή του καὶ παραμένει πάντα πηγὴ ἐνδυναμώσεως καὶ ἀνανεώσεώς του, εἶναι ὁ προσφορότερος τρόπος γιὰ τὴν πνευματικὴ ἄλωσή του. Αὐτὸ σημαίνει ὁ σχεδιαζόμενος «χωρισμός» τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὴν ἐλληνορθόδοξη ταυτότητα. ●

«ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ»

«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ»

- ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ • ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
- ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΟΛΟΥ • ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΟΛΟΥ • ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΟΛΟΥ
- ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΛΑΡΙΣΗΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ - ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΩΝ - ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ:

Κάθε Τρίτη, ἀπὸ τὶς 5.00-8.00 μ.μ., παροχὴ συμβουλευτικῶν ὑπηρεσιῶν ἀπὸ ἐκπροσώπους τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου, τοῦ Συμβολαιογραφικοῦ Συλλόγου Ἐφετείου Λαρίσης, τοῦ Συλλόγου Φοροτεχνικῶν καὶ Οἰκονομολόγων Λογιστῶν Βόλου.

Κάθε Τετάρτη, ἀπὸ τὶς 5.00-8:00 μ.μ., παροχὴ συμβουλευτικῶν ὑπηρεσιῶν ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Ἰατρικοῦ, Ὄδοντιατρικοῦ καὶ Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου Βόλου.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

Πνευματικὸ Κέντρο Ἱ.Μ. Δημητριάδος
Κ. Καρτάλη & Ἀνθ. Γαζῆ.

ΤΗΛ. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

24210 28833

Τώρα...

*Μία νέα ἐνωτικὴ
προσφορὰ ἀγάπης στὸ Βόλο!*

Πολίτες πού ἀνήκουν σὲ εὐπαθεῖς κοινωνικὰ ομάδες, θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ δέχονται ΔΩΡΕΑΝ συμβουλές, πάνω σὲ νομικὰ, ἱατρικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τὴν καθημερινότητά τους ἀπὸ τὶς δύο αὐτές δράσεις!

Τό Οικουμενικό Πατριαρχείο καί ὁ πρῶτος Μάρτυς

Απ' ἐκείνη τήν ἡμέρα, λίγο μετά τήν Ἑλλάδα, πού ὁ Γεννάδιος Σκολάριος κατέστη ὁ πρῶτος Πατριάρχης τοῦ δούλου Γένους, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐγένετο ὁ προστάτης καί ἡ σκέπη τῶν Ὁρθοδόξων καί ὁ Πατριάρχης ὁ μιλλέτι μπασῆ, ὁ Ἐθνάρχης, ἔχοντας, πλὴν τῆς θρησκευτικῆς, καί τήν πολιτική εὐθύνη τῶν ραγιάδων ἔναντι τοῦ κατακτητῆ. Τέσσερις καί πλέον αἰῶνες μαρτυρίου καί θυσιῶν τοῦ Πατριαρχείου, πού ἀκόμη παραμένει ὄρθιον, παρότι αἰχμάλωτο, νά καταναγάζει μέ τό ἀνέσπερο φῶς του τίς ψυχές τοῦ γένους ἀπάντων τῶν Ὁρθοδόξων ὅπου γῆς. Καί ἔτσι ἔφθασε ἡ ἀνοίξη τοῦ 1821, πού θέρμανε τήν βούληση τῶν ὑποδούλων γιά τήν ἐλευθερία τους. Εἶχαν συμπληρωθεῖ κοντά τέσσερις αἰῶνες καί Πατριάρχης ἦταν ὁ ἱερώτατος ἔθνομάρτυς Γρηγόριος Ε', πού μέ τήν θυσία του ἔγινε τό ἀγιασμένο πρόσωπο τῆς πονεμένης Ρωμοσύνης.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε', πού πατριάρχευσε μέ περιπέτειες τίς περιόδους 1797 - 1798, 1806 - 1808, 1819 - 1821, στοργικός πατέρας καί Φύλακας τοῦ ποιμνίου του, εἶχε κατορθώσει νά τό σώσει τόν Μάρτιο τοῦ 1821, ὅταν ἔφθασε στήν Βασιλεύουσα ἡ εἶδηση τοῦ κινήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη στήν Μολδοβλαχία. Ἀλλά τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1821, μέ τήν ἔκρηξη τῆς Ἐπανάστασεως στήν Πελοπόννησο καί τήν Ρούμελη, ἡ κατάσταση στήν Κωνσταντινούπολη κατέστη τραγική γιά τούς Ρωμούς καί πρῶτα γιά τούς ἐπιφανεῖς, κληρικούς καί λαϊκοὺς, ἀπό τήν ἐπικείμενη σφαγή τους. Ἔτσι ὁ Πατριάρχης ζήτησε ἀπό τόν μέγα διερμηνέα Κωνσταντῖνο Μουρούζη νά φύγει, νά σωθεῖ καί νά βοηθήσει τήν ἐπανάστατημένη πατρίδα, γιατί, ὅπως ἔλεγε ὁ Πατριάρχης, ὁ ἴδιος ἦταν ἔτοιμος γιά τήν θυσία. «Τό σχῆμα μου, ἡ λειτουργία μου μέ καλοῦσιν εἰς θυσίαν ὑπέρ τοῦ ποιμνίου», τοῦ εἶπε. Ὁ Γρηγόριος γνῶριζε ὅτι ἀπό τό 1820 τόν παρακολουθοῦσαν οἱ Τούρκοι, βέβαιοι γιά τήν συμμετοχή του στήν Φιλική Ἐταιρεία, γεγονός πού δέχονται μάλιστα παλαιότεροι καί νεώτεροι Τούρκοι ἱστορικοί.

Ἡ ρωσική πρεσβεία μάλιστα τοῦ πρότεινε νά τόν φυγαδεύσει. Ἡ μαρτυρία τοῦ ἀγωνιστοῦ καί Φιλικοῦ Γιάννη Φαρμάκη ὅτι εἶχε συζητήσει μαζί του, ἤδη τό 1818, ὅταν τόν συνάντησε στό Ἅγιον Ὅρος, ὅπου ὁ Πατριάρχης ἦταν αὐτοεξόριστος, γιά τά σχέδια τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, δείχνει ὅτι ὁ Γρηγόριος Ε' γνῶριζε τά πάντα γιά τήν πολύ κοντινή Ἀνάσταση τοῦ Γένους. Γιά τήν Φιλική Ἐταιρεία εἶχε ἐπαφές καί μηνύματα μέ τούς Φιλικούς Ἡσαΐα ἐπίσκοπο Σαλῶνων καί Ἰω. Παπαρρηγόπουλο. Ὁ στρατηγός Μακρυγιάννης στά Ἀπομνημονεύματά του γράφει γιά τόν «πρωτοεταίριστα» Φιλικό, δηλ. Λουκά Λεονταρίδη, τίς σχέσεις του μέ τόν Γρηγόριο Ε', μέ τήν Φιλική Ἐταιρεία, ἀλλά καί τήν Ρωσία γιά τήν ἔναρξη τοῦ Ἀγῶνος. Ὅλη τήν Μ. Ἑβδομάδα τοῦ 1821 θανατώθηκαν οἱ ἐπιφανέστεροι Ρωμοί τῆς Βασιλεύουσας ἐνῶ ὁ Πατριάρχης ἀρνοῦνταν τίς παρακλήσεις τῶν συνεργατῶν του νά φύγει λέγοντας ὅτι «Ὁ θάνατός μου ἴσως ἐπιφέρει μεγαλύτεραν ὠφέλειαν παρά ἡ ζωή μου... Οἱ Ἕλληνες, οἱ ἄνδρες τῆς μάχης, θά μάκωνται μετά μεγαλύτερας μανίας, ὅπερ συχνάκις δωρεῖται τήν νίκην...». Καί ἔμεινε κοντά στό σφαιαζόμενο ποιμνίό του. Ἔτσι ἔφθασε τό πρῶτό τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα 10 Ἀπριλίου, ὅποτε, φάνηκαν ὑπό «μορφὴν Τεράτων», κατά τόν Φιλήμονα, στό Φανάρι πενήντα μαινόμενοι Τούρκοι ἀξιωματοῦχοι πού κόμισαν τό σουλτανικό διάταγμα παύσεως τοῦ Πατριάρχου.

Ἀκολούθησε ἡ ἄμεση σύλληψή του καί ἡ μεταφορά του ἀρχικῶς στήν φυλακή τοῦ μπουσταντζήμας, τήν σκληρότερη ὅλων. Ὑστερα ἀπό λίγο πῆραν τόν Πατριάρχη, τόν ἔβαλαν σέ ἄκατο μέ συνοδό τόν ἀρχιβασιανιστή (κοσιμίμας) πού τήν συνόδευσαν τρεῖς - τέσσερις ἄκατοι μέ στρατιῶτες καί τόν ἔφεραν πά-

λι στήν ἀποβάθρα τοῦ Φαναρίου, ἀπ' ὅπου συρόμενος βαναύσως, ὑβριζόμενος ἀπό τόν τουρκικό ὄχλο, ἀνῆλθε, ὡς ἄλλος Ἰησοῦς, τόν δικό του Γολγοθᾶ, τόν ἀνηφορικό δρόμο πρὸς τά Πατριαρχεῖα. Ἐκεῖ στήν μεσαία ἀπό τίς τρεῖς ἐξωτερικές θύρες τοῦ Πατριαρχείου τόν ἀνέβασαν στήν ἀγκόνη καί ὁ μπουσταντζήμας ἔδωκε τήν διαταγή στόν δῆμιο τοῦ ἀπαγχονισμοῦ μέ τήν κατηγορία ὅτι ἦταν «ὁ ὠθήσας τούς ἀπίστους ὑπνικούς εἰς τήν ἀποστασίαν» κατά τόν ἄριστο γνώστη τῶν γεγονότων Ἰω. Φιλήμονα, τόν καί ἱστορικό τῆς Ἐπανάστασεως. Λέγεται ὅτι τό οἰκτρό θέαμα παρακολούθησαν ἀπό τά παράθυρα τοῦ Πατριαρχείου ὁ μητροπολίτης Πισσιδίας Εὐγένιος, πού μόλις εἶχε ἐκλεγεί Πατριάρχης, καί οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Σέρβου ἡγεμόνος Μίλος Ὀβρένοβιτς. Στό στήθος τοῦ μάρτυρος Πατριάρχου κρεμάσθηκε μακροσκελές σουλτανικό ἔγγραφο ἀπό 19 τοῦ μηνός Ρετζέπ ἔτος 1230, ἥτοι 10 Ἀπριλίου 1821, ὅπου ἀναφέρονταν οἱ κατηγορίες ἐναντίον του. Ἀνάμεσα στά ἄλλα στό ἔγγραφο αὐτό ὁ Πατριάρχης κατηγοροῦνταν ὅτι μόλις ἐξεργάγη ἡ Ἐπανάσταση στήν Πελοπόννησο, ἡ Τουρκική ἀστυνομία τοῦ ζήτησε νά τήν ἀποκηρύξει, ἀλλ' αὐτός ἔπραξε τό ἀντίθετο, «οὗτος ὁ ἄπιστος ὑπῆρξεν ὑπέρ πάντα ἄλλον ὁ ἄξων πασῶν τῶν ἀταξιῶν τῶν μέχρι τοῦδε διαταραξαῶν τήν κοινὴν ἡσυχίαν, ἐπέισθημεν ὅτι καί αὐτός ἐγεννήθη εἰς Πελοπόννησον, καί ὅτι συμμετέσχε πασῶν τῶν βιαιῶν πράξεων, ἅς τινες ὑπῆκοοι πεπλανημένοι ἔπραξαν ἐκεῖ καί εἰς τήν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρυτῶν.

Οὕτω λοιπὸν αὐτός ὁ ἴδιος ὑπῆρξεν αἴτιος τῆς ἐξοντώσεως καί τῆς ἀπωλείας, ἦν βεβαίως θέλουσιν ὑποστῆ τῆ βοήθεια τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴ δέ ἐπέισθημεν ἀπανταχόθεν περὶ τῆς προδοσίας αὐτοῦ οὐ μόνον κατά τῆς Ἐ. Πύλης, ἀλλὰ καί κατά τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους, ἀναγκαῖον κατέστη, ὅπως ἀφαιρεθῆ τό σῶμα του ἀπό τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἀπνυχονίσθη, ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς παράδειγμα διὰ τούς λοιπούς. Ὁ Γρηγόριος ἔμεινε ἐπὶ τριήμερον στήν ἀγκόνη καί πάλιν ὑβριζόμενος, τό σκῆνωμά του πλέον, ἀπό τόν διερχόμενον τουρκικό ὄχλο, ἐνῶ μάταια ὁ διάδοχός του Πατριάρχης Εὐγένιος, ὁ ἀπό Πισσιδίας, τό ζήτη γιά νά τό ἐνταφιάσει. Ὁ ἴδιος ὄχλος τήν Τρίτη 13 Ἀπριλίου περιέφερε τό ἅγιο σκῆνωμα τοῦ Γρηγορίου στό στενά τοῦ Φαναρίου, ὅπου τό ἔρριψε στόν Κεράτιο. Ἡ Θεία Πρόνοια τό ἔφερε, μετά τρεῖς ἡμέρες, στό Γαλατὰ δίπλα στό ἀραγμένο ἐκεῖ ἑλληνικό πλοῖο, ὑπὸ ρωσικὴ σημαία, τοῦ Κεφαλλονίτη καραβοκῆρη Μανόλη Σκλάβου, πού τό περιμάζεψε μέ εὐλάβεια καί τό ἔφερε στήν Ὀδησσό στίς 11 Μαΐου, ὅπου ἔγινε μέ ἐπισημότητα, λαμπρότητα καί μέ τίς δέουσες τιμές ἡ κηδεία του, στίς 17 Ἰουνίου 1821. Ἐτάφη στόν ἑλληνικό ναό τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς Ὀδησοῦ. Ὁ Δάσκαλος τοῦ Γένους ἀρχιμανδρίτης Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων, πού πρόλαβε καί σώθηκε ἀπό τήν γενική σφαγή στήν ΚΠολη, καταφεύγοντας στήν Ὀδησσό, ἐξεφώνησε τόν ἐπικήδειο, πού συνεκλόνησε Ἕλληνες καί Ρώσους.

Ὁ Μανόλης Σκλάβος ἔφερε στό χωριό του Ντομάτα τῆς Κεφαλλονίας καί τοποθέτησε στήν ἐκκλησία του τό σιδερένιο φέρετρο στό ὁποῖο ἐναποτέθηκε τό σκῆνωμα τοῦ Γρηγορίου κατά τό ταξίδι του ἀπό τήν ΚΠολη πρὸς τήν Ὀδησσό. Εἶναι στήν δεξιά πλευρά τῆς Ὁραίας Πύλης συντροφειμένο μέ τήν γαλανόλευκν. Ἡ θυσία του εἶχε μεγάλη ἀπήχηση στους ἐπανάστατημένους Ἕλληνες, πού καί στά χρόνια τοῦ Ἀγῶνος εἶχαν ἐμπρός τους τό σχοινί τοῦ ἀπαγχονισμένου Πατριάρχου τους, ἀλλά καί στό ἐξωτερικό. Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης εἶχε προβλέψει τήν θυσία του, ὅπως καί τήν ἀπήχσή της στους Ἕλληνες.

Αὐτή ἦταν ἡ θυσία τοῦ Γρηγορίου Ε', πού ἔμεινε ἀπό ἐκεῖνο

του Γένους τό 1821 Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄

ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

τό Πάσχα του 1821 στό εικονοστάσι του Γένους, μάρτυρας, μέ κιλιάδες άλλους, γιά τήν πολυπόθητη Έλευθερία του. Μαζί του κρεμάσθηκαν οί άρχιερείς Έφέσου Άνθιμος, Νικομηδείας Άθανάσιος καί Άγκιάλου Εϋγένιος. Λίγες μέρες πρίν ή λίγο μετά μαρτύρησαν στήν ΚΠολη καί άλλοι άρχιερείς μεταξύ τών οποίων καί ό συντοπίτης του από τήν Δημητσάνα, Ίωσήφ Άντωνόπουλος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Αιώνια ή μνήμη αυτών!

Δύο παρατηρήσεις: Ή πρώτη άφορā στήν σιωπή καί τήν άδιαφορία τών πρεσβευτών τών χριστιανικών δυνάμεων στήν ΚΠολη, πού έβλεπαν άπαθείς τό δράμα τής γενικής σφαγής. Ή εξαίρεση άποτελεί ό Ρώσος πρέσβυς Στρογάνωφ. Ό Όλλανδός έπιτετραμμένος στήν ΚΠολη Gaspard Testa πληροφορεί τούς προϊσταμένους του λίγες ήμέρες μετά τόν άπαγχονισμό του Γρηγορίου Ε΄ ότι ό Πατριάρχης ήταν ό κύριος ύποκνητής τής Έπανάστασεως τών Έλλήνων καί ότι ό μέγας διερμηνεύς Κ. Μουρούζης ήταν άνθρωπος του Πατριάρχη καί παραπληροφορούσε τόν Σουλτάνο γιά τίς κινήσεις τών Έλλήνων.

Ή δεύτερη άφορā τήν παρόμοια γενναιούπια καί άφοσίωση πρός τό ποιμνίο του πού έδειξε, τέλη Αυγούστου του 1922, ό μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος Καλαφάτης, ό οποίος είχε στό γραφείο του προσωπογραφία του Γρηγορίου Ε΄, καί ήταν αυτός, όπως έλεγε, πού του έδινε θάρρος καί δύναμη γιά τό μαρτύριο πού θά έλάμβανε καί έλαβε τήν Κυριακή 27 Αυγούστου 1922. ●

Ἐκκλησία καί φωτισμός

«Νά σπουδάσετε τά παιδιά σας νά μαθαίνουν ἑλληνικά, διότι καί ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι εἰς τήν ἑλληνικήν, καί τό γένος μας εἶναι ἑλληνικόν. Καί ἂν δέν σπουδάσῃς ἑλληνικά ἀδελφέ μου δέν ἡμπορεῖς νά καταλάβῃς ἐκεῖνα πού ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία μας».

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός

Στή Δύση ἡ καθολική θρησκεία ἀποτελεσε γιά πολλούς αἰῶνες τόν ἀντίπαλο τῆς ἐθνικῆς συγκρότησης τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτό καί ὁ διαφωτισμός ἐκεῖ θά στραφεῖ κατ' ἐξοχήν ἐναντίον τοῦ Πάπα καί τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἀντίθετα ἡ «μεταρρύθμιση» τῆς θρησκείας στίς προτεσταντικές χῶρες προανήγγειλε ἡ συμβάδισε μέ τήν επέκταση τῶν διαφωτιστικῶν ἰδεῶν. Ὁ Τζών Λόκ, ἕνας ἀπό τούς στυλοβάτες τοῦ διαφωτισμοῦ, ὑπῆρξε θρησκευόμενος, ἐνῶ σπὴν ἴδια τῆ Γερμανία μεγάλος ἀριθμός τῶν φιλοσόφων τοῦ 18ου αἰῶνα εἶχαν χρηματίσει ἱερεῖς καί θεολόγοι. Στίς καθολικές χῶρες -Γαλλία, Ἰταλία, Ἰσπανία- ὁ ὑπερεθνικός, «ἀντεθνικός» καί ἀντιδραστικός ρόλος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπό τόν 18ο αἰῶνα καί μετὰ, θά στρέψουν τόν «διαφωτισμό» αὐτῶν τῶν χωρῶν σέ ἀπ' εὐθείας ἀντιπαράθεση μέ τήν ἐκκλησία. Συναφές ὑπῆρξε καί τό ζήτημα τῆς γλώσσας στίς ἴδιες χῶρες, ὅπου ὁ διαφωτισμός θά διεκδικήσει τήν ἀνάπτυξη τῶν ἐθνικῶν γλωσσῶν σέ ἀντίθεση μέ τήν κυριαρχία τῶν λατινικῶν, ὄχι μόνο στή λειτουργία καί τῆ θρησκεία ἀλλά καί σπὴν ἐπιστήμη καί τῆ φιλοσοφία.

Κατά συνέπεια, ὑπάρχει μία θεμελιώδης διαφορά ἀνάμεσα στή δυτική καί μάλιστα τήν καθολική παράδοση -ἡ ἐπιβεβαίωση τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας τῶν δυτικό-ευρωπαϊκῶν λαῶν θά ἐπιτευχθεῖ μέσῳ τῆς σύγκρουσης μέ τήν καθολική ἐκκλησία- καί τήν ἑλληνική ὀρθοδοξία ὅπου ἡ ἐθνική ταυτότητα διαφυλάσσεται καί συγκροτεῖται μέ τήν οὐσιώδη συμβολή τῆς ἐκκλησίας. Στή Δύση, ἡ κατ' ἐξοχήν ἐποχή τοῦ διαφωτισμοῦ δέν θά ἐγκαινιάσῃ, στίς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς, μέ τόν Καρτέσιο, τόν Γαλιλαῖο, τόν Νεύτωνα καί τόν Λόκ, ἀλλά μᾶλλον μέ τόν σκληρότερο εὐρωπαϊκό πόλεμο πρὶν τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τόν Τριακονταετῆ (1618-1648): Καθολικοί καί προτεστάντες θά ἀλληλοσφάζονται μέ τόν πῖο ἀνελέπτο τρόπο, μέ ἀποκορύφωμα τῆ σφαγῆ τῶν Χουσιπῶν τῆς Τσεχίας στή μάχη τοῦ Λευκοῦ Ὄρους, τό 1620, μετὰ τήν ὁποία οἱ Τσεχοὶ θά ὑποχρεωθοῦν ἐπὶ ποινῇ θανάτου νά ἐπανεέλθουν στόν καθολικισμό. Τό τέλος τοῦ Τριακονταετοῦς Πολέμου θά θεωρηθεῖ ἡ ἀπαρχή τῆς σύγχρονης ἐποχῆς τῶν ἐθνικῶν κρατῶν (συνθήκη τῆς Βεστφαλίας, 1648) καί γιά πολλούς συγγραφεῖς θά ἐγκαινιάσει τήν ἐποχή τοῦ Διαφωτισμοῦ.

Ὁ Παναγιώτης Κονδύλης, τόν ὁποῖο κανένας δέν θά μπορούσε νά ὑποπευθεῖ γιά ὁπαδό τῆς... ἐκκλησίας, θά ἐπισημάνει αὐτή τῆ διαφορά:

Ἐνῶ δηλ. ἡ Καθολική Ἐκκλησία -ὁ κύριος στόχος τῶν Εὐρωπαϊκῶν διαφωτιστῶν- κινεῖται ὡς δύναμη ὑπερεθνική στά ὅρια ἐθνικῶν κρατῶν, τά ὁποία ὄφειλαν τήν ἐθνική τους ὁμοιογένεια σέ παράγοντες κοινωνικοπολιτικούς καί γεωγραφικούς καί ὄχι θρησκευτικούς, ἡ Ἐκκλησία ἡ ὀρθόδοξη λειτουργεῖ ἀκριβῶς ἀντίστροφα: μέσα σπὴν τερά-

στια καί πολυεθνική περιοχή, ὅπου ἀπλώνεται ὁ μητροπολιτικός καί παροικιακός Ἑλληνισμός, ἀποτελεῖ, ἀντικειμενικά τουλάχιστον, δύναμη ἐθνικῆς συνοχῆς ἐναντία σ' ἕναν ἀλλόθρησκο κατακτητή. Ἔτσι, ἡ στάση τῶν Ἑλλήνων διαφωτιστῶν ἀπέναντι στή θρησκεία ἔχει κοινά στίς παραπάνω γενικές αἰτίες ἕναν πρόσθετο λόγο νά εἶναι ἐφεκτική (...). Καί οἱ Ἕλληνες διαφωτιστές βρίσκονται, λοιπόν, σέ μία διεγκυστίνδα. Γράφουν μέ πρόθεση μεταρρυθμιστική - ἀλλά γράφουν σέ συνθήκες οὐσιαστικῆς ἰδεολογικῆς παντοδυναμίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, ἐπιπλέον, ἐκπληρώνει (ἀντικειμενικά) λειτουργία ἐθνική¹.

Σέ μᾶς, λοιπόν, σέ ὅλη τήν μακρά περίοδο τῶν ἑξῆ αἰῶνων τῆς κατοχῆς, ἡ ὀρθόδοξη πίστη καί θρησκεία δέν ἀποτελοῦν τόν ἀντίπαλο τῆς ἐθνικῆς συγκρότησης καί τῆς ἐκπαίδευσης, ἀλλά τόν κατ' ἐξοχήν φορέα τῆς διαμόρφωσης τῆς νεοελληνικῆς ἐθνικῆς συνείδησης - καθὼς ἐπίσης καί τῶν ἐκπαιδευτικῶν μηχανισμῶν. Καί κάτι τέτοιο εἶναι εὐλόγο. Ἡ ἑλληνική ἰδιοπροσωπία κατέναντι τῶν Λατίνων καί κυρίως τῶν μουσουλμάνων Τούρκων εἶναι κατ' ἐξοχήν θρησκευτική. Τά ἑκατομύρια τῶν Ἑλλήνων καί τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί τῶν Βαλκανίων πού ἐξισλαμίστηκαν, λίγο-πολύ βίαια, χάθηκαν ὀριστικά γιά τόν ἑλληνισμό ἢ γιά τούς ἄλλους βαλκανικούς λαούς καί μεταβλήθηκαν σταδιακῶς σέ Τούρκους ἢ σέ ἐχθρικά πρὸς τούς ὀρθοδόξους ἰσλαμικά ἔθνη καί ἐθνότητες. Ὁ ρόλος λοιπόν τῆς θρησκείας, ὡς τοῦ ἀποφασιστικότερου πνευματικοῦ στοιχείου γιά τῆ συντήρηση τῆς ἰδιοπροσωπίας τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων, ὑπῆρξε ὄχι ἀπλῶς οὐσιαστικός ἀλλά ὁ ἀποφασιστικότερος ὅλων. Στίς συνθήκες τῆς μακραίωνης Κατοχῆς ὁ ἑλληνισμός ἐπιβίωσε κυριολεκτικῶς διὰ τῆς ὀρθοδοξίας².

Ἡ ἐκπαίδευση ἰδιαίτερα στούς πρώτους αἰῶνες μετὰ τήν ἄλωση θά προωθεῖται ἀρχικά σχεδόν ἀποκλειστικά ἀπό τήν ἐκκλησία καί τούς ἱερωμένους κάθε βαθμίδας καί στή συνέχεια θά προστεθοῦν οἱ Φαναριῶτες, ἰδιαίτερα σπὴν Πόλη καί τίς ἡγεμονίες καθὼς καί οἱ ἔμποροι. Ὅπως τονίζει ὁ Μ. Γεδεών «ἡ τουρκική κυβέρνησις, ἀνεχομένη τήν χριστιανικήν θρησκείαν, ἐγίνωσκεν ὅτι εἰς τούς ναούς ἀναγινώσκουσι καί ψάλλουσι οἱ παπάδες καί οἱ ψάλται, καί ὅτι τά ἀναγινωσκόμενα καί ψαλλόμενα, ἔπρεπε νά διδασθῶσιν ἐγκαίρως καί συνεπῶς οὐδέποτε ἐν ὁμαλῇ καταστάσει πραγμάτων ἐμπόδιζε τήν ἐν νάρθηξί καί κελλίῳ διδασκαλίαν»³.

Ὁ ἄλκιμος Ἀγγέλου, πού διακρίνεται μᾶλλον γιά τό ἐπικριτικό του πνεῦμα ἐναντι τῆς ἐκκλησίας θά διαπιστώσει πῶς... ἀφετηρία γιά τήν ἐκπαιδευτική ἀφύπνιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι τό τέλος τοῦ 16ου αἰῶνα... Τό 1593, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ἡ μεγάλη σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας ἀποφάσισε νά προαγάγῃ τήν παιδεία... Ὅ,τι ἐπέτυχε ἡ Ἐκκλησία ἦταν πραγματικά γενναῖο⁴.

Καί ἂν ἴσως εἶναι ἀλήθεια πῶς δέν ὑπῆρξε ἡ τουλάχιστον παραμένει ἀδιευκρίνιστη ἡ ὑπαρξη τοῦ κρυφοῦ σχολείου, ὡστόσο εἶναι βέβαιο πῶς τά πρώτα γράμματα διδάσκονταν σέ ὅλη τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας στίς ἐκκλησίες καί πῶς ἡ διδασκαλία ἀντιμετώπιζε πολλαπλές δυσκολίες ἀπό τούς Τούρκους. Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ δέ στή Μικρά Ἀσία, ἐδῶ σύμφωνα μέ τόν Σπ. Βρυώνη οἱ Τούρκοι ἐμποδίζουν ὄχι μόνο τήν λει-

του Γένους

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ-ΕΚΔΟΤΗ

τουργία σχολείων αλλά ακόμα και εκκλησιών, προωθώντας τον εξισλαμισμό της περιοχής⁵. Ήδη μετά την Άλωση ο Γεννάδιος θα επισημάνει τους μεγάλους κινδύνους που απειλούν το «γένος»: «ούτω της των λόγων τέχνης ἀμελουμένης, μή μόνον σοφίας κινδυνεύομεν στερηθῆναι καί μαθημάτων, ἀλλά καί τὴν φωνὴν αὐτῶν ἡμῶν ἀγνοῆσαι». Καί ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης ἀπὸ τὴν Κρήτη θὰ πλειοδοτήσει: «Τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης... κινδυνεύουσας ἀποβάλλειν ὅσον οὐκ ἤδη, μή ὅτι λόγους, ἀλλὰ καί γλῶτταν αὐτῶν»⁶. Αὐτὴ ἡ πραγματικότητα θὰ ἀποτυπωθεῖ καί στὴ δημιουργία τῶν ἀνωτέρων σχολῶν καί στὴν ἔκδοση βιβλίων καί στὴν προέλευση τῶν δασκάλων καί λογίων.

Ὡς πρὸς τοὺς διδάσκοντες, μέχρι τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, ἀλλὰ ἀκόμα καί στὶς ἀρχές τοῦ 19ου, ἡ πλειοψηφία τῶν διδασκόντων καί τῶν λογίων εἶναι κληρικοί. (Σύμφωνα μὲ τὸν Σάθα, ἀπὸ τοὺς 1500 περίπου γνωστούς λογίους τῆς τουρκοκρατίας οἱ 1000 περίπου ἔφεραν τὸ σκῆμα.) Ὁ πατριάρχης τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ, ὁ Εὐγένιος Βουλγαρίης, θὰ καταλάβει καί τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σλαβινίου καί Χερσῶνος στὴ Νότια Ρωσία, θέση στὴν ὁποία θὰ τὸν διαδεχθεῖ ὁ ἐπίσης ἐξέχων διαφωτιστὴς Νικηφόρος Θεοτόκης. Ἀκόμη καί οἱ μεγάλοι «αἵρετικοί», ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, ὁ ὁποῖος θὰ ἀφοριστεῖ τὸ 1723 καί θὰ ἀποκατασταθεῖ τὸ 1725, ὁ Χριστόδουλος Παμπλέκης, οἱ «ἀκράϊοι» ὀπαδοὶ τοῦ Κοραῆ, ὁ Θεόφιλος Καΐρης καί ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης ἢ ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς καί ὁ Νεόφυτος Βάμβας, εἶναι ἐπίσης κληρικοί! Ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης καί ὁ Γρηγόριος Κωνσταντῆς πού θὰ ἐκδώσουν τὴ Νεωτερικὴ Γεωγραφία τὸ 1791 στὴ Βιέννη, εἶναι ἐπίσης κληρικοί, «ιερομόναχος» καί «ιεροδιάκονος» ἀντίστοιχα. Καί ὁ μέγας «δάσκαλος καί φωτιστὴς τοῦ Γένους» θὰ παραμένει ἕνας κληρικός, ὁ Κοσμῆς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὁποῖος θὰ γράψει τὸ 1779 «ἕως τριάκοντα ἐπαρχίας περιῆλθον, δέκα σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐποίησα, διακόσια διὰ κοινὰ γράμματα...»⁷. Τέλος, ἡ πρώτη ἀπόπειρα στὴν Εὐρώπη(!) καθιέρωσης τῆς καθολικῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαίδευσης θὰ γίνῃ στὸ Ἰάσιο τὸ 1749, ὅπου σὲ ἐγκύκλιο τοῦ Ἑλληνα μητροπολίτη Νικηφόρου ἀναφέρεται πὸς τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ ἔπρεπε νὰ στέλνονται ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν τριῶν χρόνων ὑποχρεωτικὰ νὰ μαθαίνουν γράμματα στὰ σχολεῖα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καί τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἄσχετα μὲ τὸ ἔαν αὐτὴ ἡ ἐγκύκλιος δὲν μπόρεσε νὰ ἐφαρμοστεῖ⁸. ●

1. Παναγιώτης Κονδύλης, Ὁ Ψαλίδας, ὁ Παμπλέκης καί ἡ θεία ἀποκάλυψη στὸ Ἑλληνοελληνικὸ Διαφωτισμὸς, *Οἱ Φιλοσοφικὲς Ἰδέες*, ἔκδ. Θεμέλιο, Ἀθήνα 1988, σελ. 89-91.
2. Χαρακτηριστικὸ εἶναι πὸς σὲ χώρας ὅπου ὁ καθολικισμὸς θὰ ταυτισθεῖ μὲ τὴν ἐθνικὴ ἰδιοπροσωπία, ὅπως συνέβη στὴν Ἰρλανδία, ἐκεῖ καί θὰ διαδραματισθεῖ ὁ ρόλος ἀνάλογο μὲ τὴν ὀρθοδοξία στὴν Ἑλλάδα.
3. Μανουὴλ. Ι. Γεδεών, Ἡ πνευματικὴ κίνηση τοῦ γένους κατὰ τὸν ΙΗ' καί ΙΘ' αἰῶνα, Ἑρμῆς, Νεοελληνικὰ μελετήματα 1, Ἀθήνα 1999.
4. Ἄλκης Ἀγγέλου, «Ἡ κατάσταση τῆς παιδείας στὶς ὑπόδουλες ἑλληνικὲς χώρας» στὸ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, τόμ. Ι' σελ. 366-367.
5. Σπύρου Βρυώνη, Ἡ παρακμὴ τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴ Μικρὰ Ἀσία καί ἡ διαδικασία ἐξισλαμισμοῦ (11ος-15ος αἰῶνας), ΜΙΕΤ, Ἀθήνα 1996, σελ. 311-355.
6. Βλέπε Χ. Πατρινέλης, «Ἀπὸ τὴν ἄλωση ὡς τὶς ἀπαρχές τῆς πρώτης ἀναγεννήσεως τῆς παιδείας» στὸ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, τόμ. Ι' σελ. 367.
7. Φάνης Μιχαλόπουλος, Κοσμῆς ὁ Αἰτωλός, Ἐναλλακτικὲς Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 2010, σ. 109.
8. Γιάννης Καρᾶς, Καΐρης-Κοῦμας, δύο πρωτοπόροι δάσκαλοι, Gutenberg, Ἀθήνα 1977, σσ. 16-17 καί Ariadna Camariano-Cioran, Les Academies Princières de Bucarest et de Jassy et leurs professeurs, Ἰνστιτούτο Βαλκανικῶν Σπουδῶν, 142, Θεσσαλονίκη 1974, σσ. 93-94.

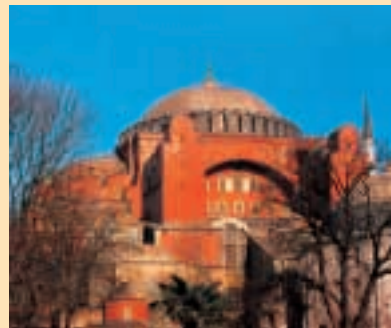
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Προσκυνηματικὴ
Ἐκδρομὴ **Καππαδοκία**

ΣΜΥΡΝΗ - ΕΦΕΣΟ - ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

9-18 ΜΑΪΟΥ 2011

- ΑΡΧΑΙΑ ΤΡΟΙΑ
- ΑΪΒΑΛΙ
- ΠΕΡΓΑΜΟΣ
- ΣΜΥΡΝΗ
- ΕΦΕΣΟΣ
- ΙΚΟΝΙΟ
- ΚΑΡΒΑΛΗ
- ΛΑΞΕΥΤΕΣ
- ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
- ΠΟΛΥΟΡΟΦΗ
- ΥΠΟΓΕΙΑ ΠΟΛΗ
- ΤΗΣ ΜΑΛΑΚΟΠΗΣ
- ΠΡΟΚΟΠΙ
- ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΡΩΣΣΟΣ
- ΣΙΝΑΣΟΣ
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
- ΒΛΑΧΕΡΝΑ
- ΒΑΛΟΥΚΛΙ

ΣΑΒΒΑΤΟ 14 ΜΑΪΟΥ 2011

ΤΕΛΕΣΗ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ κ.κ. **ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟ**

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΜΑΪΟΥ 2011

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΕΞΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
κ.κ. **ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ**

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ -
ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ:**

Βιβλιοπωλεῖο Ἱ. Μ. Δημητριάδος «ΛΥΧΝΟΣ»

Τηλ.: 24210 32916

1821: 'Η 'Επανάστα

Η σημαντικότερη στιγμή της νεώτερης ευρωπαϊκής ιστορίας, μετά τη Γαλλική 'Επανάσταση, υπήρξε η εξέγερση του υπόδουλου ελληνισμού στην 'Οθωμανική Αυτοκρατορία. 'Υπήρξε σημαντικότατη στιγμή, γιατί η Αυτοκρατορία έμοιαζε άθρωπη και γιατί οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις είχαν αποφασίσει να αντιπαραστούν στα επαναστατικά κινήματα φοβούμενες για τους θρόνους τους, που άρχισαν να τρίζουν από τις νέες ιδέες για έλευθερία και ίσοπολιτεία που εμφανίστηκαν στην Εύρωπη.

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

'Από τό 1453 που άλώθηκε η Κωνσταντινούπολη και από τό 1461 που παραδόθηκε η Τραπεζούντα στους 'Οθωμανούς, ό ελληνικός κόσμος βρέθηκε υπό την κυριαρχία ενός ισλαμικού κράτους, που βασιζόταν αποκλειστικά στή θρησκευτική διάκριση των υπηκόων. Οί Λαοί της Βίβλου (χριστιανοί και έβραϊοί) αναγνωρίζονταν ως υποδεδέστεροι πληθυσμοί, που σκοπό είχαν να υπηρετούν τους κυρίαρχους μουσουλμάνους. Αυτή η άπλοϊκή διάκριση υπήρξε η κύρια κοινωνική συνθήκη στους αιώνες της οθωμανικής κυριαρχίας.

Οί ίδιοι οί 'Οθωμανοί χαρακτηρίζονταν άπλως άπ'τή συνείδηση της θρησκευτικής τους κατάστασης και της συνείδησης της κοινωνικής υπεροχής που τους προσέδιδε τό 'Ισλάμ. Καμιά έθνική ταυτότητα δέν ανιχνεύεται στό μουσουλμανικό κόσμο της 'Εγγύς 'Ανατολής πριν από τά τέλη του 19ου αιώνα. Γά τους 'Οθωμανούς ό όρος «Τούρκος» σήμαινε τον καθυστερημένο, άπόβλητο άνατολίτη. 'Επιβίωσε η μεσαιωνική άποψη του Τζελαλεντίν άλ Ρουμί, ιδρυτή του τάγματος των δερβισιδων: «Γιά την οικοδόμηση πρέπει να προσλαμβάνονται Ρωμιοί εργάτες και για την κατεδάφιση Τούρκοι. Γιατί η δόμηση του κόσμου είναι ιδιότητα των Ρωμιών, ένω η καταστροφή και τό γκρέμισμα έχει άνατεθεί στους Τούρκους.» 'Η άποψη αυτή διαπρήθηκε στους 'Οθωμανούς μέχρι την εμφάνιση του τουρκικού έθνικισμού. Γά τους 'Ελληνες, ακόμα και για τους διαφωτιστές, η λέξη «Τούρκος» σήμαινε άποκλειστικά και μόνο τον Μουσουλμάνο. Χαρακτηριστικός είναι ό στίχος στό Θούριο του Ρήγα Φεραίου που αναφέρει για την οθωμανική άπολυταρχία ότι «Χριστιανούς και Τούρκους, σκληρά τους τιμωρεί... 'Αντίστοιχη είναι και η περιπέτεια του όρου «'Ελληνας». 'Εκείνη την εποχή οί «Ρωμιοί» ('Ελληνες) θά μπορούσε να είναι έλληνόφωνοι, τουρκόφωνοι, αλβανόφωνοι, λατινόφωνοι, σλαβόφωνοι καθώς και οί μουσουλμάνοι (Τούρκοι) θά μπορούσε να είναι επίσης έλληνόφωνοι, τουρκόφωνοι, αλβανόφωνοι, λατινόφωνοι, σλαβόφωνοι... 'Εξάλλου, οί Τούρκοι της Πελοποννήσου, ήταν έλληνόφωνοι και αλβανόφωνοι, όπως άκριβώς και οί 'Επαναστάτες!

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

Οί χριστιανοί 'Ελληνες συνέδεσαν την ύπαρξή τους με τό Πατριαρχείο. Τό Πατριαρχείο και ό κληρος υπήρξαν θεομοί που διατήρησαν οί 'Οθωμανοί για πολλούς λόγους. Μέσω της κοινωνικής συγκρότησης του μιλέτι των όρθοδόξων χριστιανών -και κατά συνέπεια της γκετοποίησης και της πολιτικής περιθωριοποίησης των «γκιαούρηδων»- να μπορεί να λειτουργεί αποτελεσματικότερα τό φορολογικό σύστημα, όπως και η δυνατότητα έλέγχου των συμπεριφορών.

Σημαντικό γεγονός υπήρξε η ελληνική κυριαρχία επί των άλλων όρθο-

δόξων, μέσω της υποχρεωτικής τους ένταξης στό μιλέτι των Ρωμιών. 'Η μικρή ομάδα των Φαναριωτών κατάφερε να γίνει άπαραίτητη στην οθωμανική διοίκηση και να χρησιμοποιηθεί άνάλογα. Κορυφαία στιγμή του ρόλου της ήταν η άνάληψη της διοίκησης των παραδουνάβιων ήγεμονιών. 'Ο λαός, όμως, υπέφερε από την άυθαιρσία της μουσουλμανικής διοίκησης και την άβάστακτη φορολογία.

'Η οθωμανική κατάκτηση ήταν αίτια μεγάλης έξόδου προς τί Δύση και τί Ρωσία, όπου δημιουργήθηκαν σημαντικές ελληνικές παροικίες, από την 'Αλωση της Πόλης και έντεϋθεν. Οί παροικίες αυτές, όπου κατοικούσε η ελληνική διάνοηση αλλά και η νεαρή ελληνική επιχειρηματική τάξη, υπήρξαν οί κώροι όπου οί νέες ιδέες του ευρωπαϊκού διαφωτισμού όδήγησαν στή διατύπωση του αίτήματος για άποτίναξη της οθωμανικής κυριαρχίας. 'Η τάση αυτή πήρε στις άρχές του 19ου αιώνα, τη μορφή ενός μεγάλου επαναστατικού κινήματος του συνόλου των 'Ελλήνων που θά καταλήξει στην 'Επανάσταση του 1821...

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κανείς δέν μπορεί να μνή άποδεχτεί ότι η 'Επανάσταση του 1821 που χαρακτηρίζονταν από πολλές άδυναμίες και αντιφάσεις υπήρξε ένα κορυφαίο γεγονός. Γεγονός που είχε κυρίως αντί-άπολυταρχικά χαρακτηριστικά, και ως περιεχόμενο ήταν:

- θρησκευτική -των χριστιανών κατά των κυρίαρχων μουσουλμάνων γιατί ήταν δεύτερης και τρίτης κατηγορίας πολίτες, ύφιστάμενοι πλείστες όσες διακρίσεις ένεκα του θρησκευματός τους,

- ταξική των άπόκληρων, πολύμορφων από άποψη καταγωγής, Ρωμιών -γιατί οί Ρωμιοί ήταν οί οικονομικά δυναστεύμενοι μέσα από την άπλοϊκή μουσουλμανική δομή που καθόριζε τις ένδοοθωμανικές σχέσεις- και

- έθνική, ως έξουσα ήγεσία εμπνευσμένη από τί Γαλλική 'Επανάσταση που κατάφερε να μετεξελίξει σε κυρίαρχη ιδεολογία την άπό την εποχή της 'Αλωσης άντίληψη, περιορισμένη έως τότε σε κύκλους διανοουμένων -της διασποράς αλλά και του Φαναρίου- ότι «εμείς που άνήκουμε στό θρησκευτικό γένος των Ρωμαίων, είμαστε έθνικά 'Ελληνες». Μία άποψη που στις εποχές πριν την 'Αλωση είχε όδηγήσει σε μία παράδοξη εμφάνιση των 'Ελλήνων ως έθνους με τί νεωτερική σημασία του όρου (δηλαδή με σαφές πολιτικό πρόγραμμα) αιώνες πριν τί νεωτερικότητα.

Ο ΑΦΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ, Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΚΑΙ Ο ΧΑΤΖΗ ΧΑΛΙΑ

'Ενα από τά θέματα που σχετίζονται με την 'Επανάσταση του 1821 και προκαλεί ακόμα διχογνωμίες και συζητήσεις είναι ό άφορισμός των έπα-

ση τῆς Ρωμοσύνης

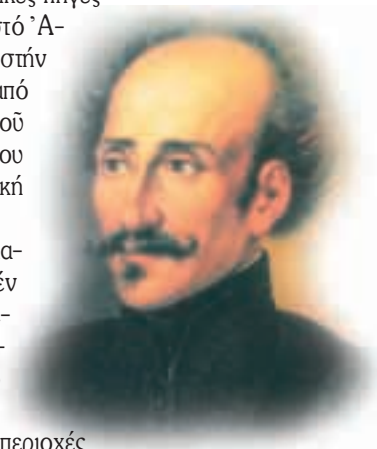
ΤΟΥ ΒΛΑΣΗ ΑΓΤΖΙΔΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

νασταστών από τον Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε΄ και η δολοφονία του που ακολούθησε. Τό μυστικό κίνημα των Φιλικών επί της ουσίας επέβαλλε επί του γένους την επανασταστική διαδικασία, ενώ τόσο ο Κοραΐς όσο και ο Καποδίστριας θεωρούσαν πρόωρη την κήρυξη Ἐπανάστασης. Ἦταν ἥδη καταγεγραμμένη στην μνήμη της υπόδουλης ρωμοσύνης η σκληρή μεταχείριση των χριστιανικών πληθυσμών από την Ἐψηλή Πύλη τόσο μετά την ἀποτυχία των Ὀρλωφικών (1770) όσο και με τὰ γεγονότα της Σμύρνης του 1797 που ἔμεινε στην ἱστορία ὡς «ρεμπελιό της Σμύρνης».

Παρόλα αυτά η στάση του Πατριάρχη, που ἦταν υπεύθυνος γιὰ ὁλόκληρο τὸν ἑλληνορθόδοξο πληθυσμό της αὐτοκρατορίας, μπορεί νὰ ὑπῆρξε ἐπιφυλακτική, δὲν ὑπῆρξε ὅμως ἀπορριπτική. Ὁ ἀφορισμός των επαναστατών θὰ συμβεῖ μόνο μετά την ἔκδοση σουλτανικής διαταγῆς (φετῆ) ἀπὸ τὸν Μαχμούτ Β΄, με τὴν ὁποία διέταξε τῆς σφαγῆ ὅλων ἀνεξαιρέτως των Ρωμιῶν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ σκληρὴ αὐτὴ ἀπόφαση ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πληροφορήθηκε τὴν ὑπάρξη σχεδίου ἐπανάστασης στην Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τούς Φιλικούς καὶ δολοφονία τοῦ ἰδίου. Σημαντικὸ ρόλο στό νὰ παρθεῖ αὐτὴ ἡ ἀκραία ἀπόφαση ὑπῆρξε ἡ στάση τοῦ πρωθυπουργοῦ (Μεγάλου Βεζίρη) τῆς Αὐτοκρατορίας Χαλέτ ἐφέντι. Ὅμως γιὰ νὰ ἀποκτήσει ἰσχὺ ἡ διαταγή θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει τὴν θρησκευτικὴ ἔγκριση τοῦ Σεῖχ-οὔλ-ισλάμ με τὴν ὁποία θὰ ἐπιβεβαιωνόταν ὅτι βρίσκεται ἐντὸς των ὁρίων τοῦ Κορανίου καὶ ὅτι δὲν ἀντίκειται στὸν ἰσλαμικό νόμο. Ὁ Σεῖχ-οὔλ-ισλάμ που ὀνομαζόταν Χατζῆ Χαλίλ, Κιρκάσιος τὴν καταγωγή, ἀρνήθηκε νὰ ὑπογράψει τὴν ἐντολή τοῦ σουλτάνου παρόλες τῆς ἔντονης πιέσεως που δέχεται γι' αὐτὸ καὶ συγκρούεται σκληρὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ με τὸν Χαλέτ ἐφέντι. Ὁ Χατζῆ Χαλίλ εἰδοποίησε τὸν Πατριάρχη γιὰ τὸν θανάσιμο κίνδυνο που διέτρεχε τὸ ποιμνίό του καὶ τοῦ ζήτησε νὰ προβεῖ σπὴ συμβολικὴ πράξη ἀφορισμοῦ των πρωταίων, ὥστε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ὁ φετῆς ἀντίκειται στὸν ἰσλαμικό νόμο γιὰ τὴν καλεῖ σὲ ἐξόντωση ἀθῶων. Ἔτσι ὁ Πατριάρχης ἀποφασίζει νὰ ἐκδώσει τὸν Ἀφορισμὸ των επαναστατών γιὰ νὰ προστατεύσει τὰ μέλη τοῦ ἑλληνορθόδοξου μιλέτ ἀπὸ τὸ σίγουρο ἀφανισμό. Ὁ ἴδιος θὰ χάσει τὴ ζωὴ

του ὡς ὁ υπεύθυνος τῆς ἐξέγερσης των ραγιάδων

Καὶ ὁ Χατζῆ Χαλίλ πλήρωσε με τὴ ζωὴ του καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς οἰκογένειάς του τὴν ἀπόφαση νὰ μὴ συναινέσει σπὴ θανάτωση ὅλων των χριστιανῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ τουρκικὲς πηγὲς μᾶς ἐνημερώνουν ὅτι ὁ ἴδιος ἐξορίστηκε στό Ἄφιον Καραχισάρ καὶ ἡ γυναίκα του σπὴν Προύσα, ὅπου καὶ δολοφονήθηκε ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ Σουλτάνου. Ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος τῆς δολοφονίας τῆς συζύγου του ὁ Χατζῆ Χαλίλ πεθαίνει ἀπὸ καρδιακὴ προσβολή.

Παρόλα αυτά, τὸ κύμα βιαιοπραγιῶν κατὰ των χριστιανῶν τῆς Αὐτοκρατορίας δὲν ἔπαψε. Μόνο σπὴν Κωνσταντινούπολη θεωρεῖται ὅτι περὶ τῆς 10.000 Ἑλλήνων ἔχασαν τὴ ζωὴ τους ἀπὸ τὸ φανατισμένο μουσουλμανικὸ ὄχλο. Καὶ ἀντίστοιχα γεγονότα ἔγιναν τόσο στῆς βαλκανικὲς περιοχὲς τοῦ ἑλληνισμοῦ ὅσο καὶ στῆς μικρασιατικὲς.

Οἱ επαναστάτες γνώριζαν τῆς συνθήκες τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ οὐδέποτε κατηγόρησαν τὸν Πατριάρχη γι' αὐτὸ. Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου Ἐψηλάντη πρὸς τὸν Σουλτάνο ἀναφέρεται: «Ὁ Πατριάρχης βιαζόμενος ὑπὸ τῆς Πόρτας σὰς στέλνει ἀφοριστικά καὶ ἐξάρχους παρακινώντας σας νὰ ἐνωθεῖτε με τὴν Πόρταν. Ἐσεῖς ὅμως νὰ τὰ θεωρεῖτε αὐτὰ ὡς ἄκυρα, καθότι γίνονται με βίαν καὶ δυναστείαν καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Πατριάρχου». Ἐπίσης, σπὴν ἡμερήσια διαταγὴ του στῆς 8 Ἰουνίου 1822, μετὰ τὴν ὀριστικὴ διάλυση τοῦ Ἱεροῦ Λόχου θεωρεῖ τὸν Πατριάρχη θύμα τῆς ὀθωμανικῆς ἀπολυταρχίας ἀναφερόμενος στό: «...ἱερὸν αἷμα των κατασφαγέντων ἀπανθρώπως κορυφαίων ὑπουργῶν τῆς θρησκείας: πατριαρχῶν (Γρηγορίου Ε΄ καὶ Κυρίλλου ΣΤ΄), ἀρχιερέων καὶ μυρίων ἄλλων ἀθῶων ἀδελφῶν».

Ὁ Χριστὸς που σταυρώνουμε

Μητροπολίτου Δημητριάδος & Ἀλμυροῦ ΙΓΝΑΤΙΟΥ

Τὸ βιβλίο περιέχει ὁμιλίες τοῦ Σεβασμιωτάτου, μέσα ἀπὸ τῆς ὁποῖες ὁ πιστὸς μπορεί νὰ ἀνακαλύψει ἄγνωστες πιυχές τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἀπελευθερωμένους νὰ ἀντικρούσει τὸν Ἐναστάτη Σωτήρα του! Λόγος λιτός καὶ ἀφρόντιστος που κερδίζει περισσότερο σπὴν οἰκοδομὴ καὶ τὴν κατάνυξη, ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν περίτεχνο καὶ ἐντυπωσιακό...

«... Ἀνέβηκε πάνω στό Σταυρὸ καὶ συγχώρεσε ὅλους, καὶ πῆρε μαζί Του ἕναν, ὄχι ἅγιο, ὄχι ὄσιο, ὄχι ἀναμάρτητο· τὸ ληστή, γιὰ νὰ τὸν κάνει πρῶτο κάτοικο τοῦ Παραδείσου...»

«... Ἐάν ὁ ληστής ἔκλεψε τὸν Παράδεισο, ἐμεῖς μπορούμε νὰ ζητήσουμε τὸν Παράδεισο ἀπὸ τὸν Κύριο!»

«... Τούτη τὴν κρίσιμη ἐποχὴ, που ὅλα συνταράσσονται, που ὅλα φαίνονται νὰ χάνονται ἀπὸ τὴν μιά στιγμή σπὴν ἄλλη, ἐμεῖς ἔχουμε τὸν δικὸ μας θησαυρὸ. Ἐμεῖς ξέρουμε ποιὸς εἶναι ὁ δικὸς μας Σωτήρας...»

«... Τὸ ἐρώτημα παραμένει: Ἡ ζωὴ μας σὲ ποιά μορφή τοῦ Θεοῦ Δράματος προσομοιάζει; Ἀνήκουμε στοὺς σταυρωτὲς ἢ στοὺς φίλους τοῦ Κυρίου μας;»

«... Οἱ μέρες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἶναι ἀκριβῶς οἱ μέρες που μᾶς προσφέρουν τὴν δυνατότητα νὰ μετανοήσουμε, νὰ ἀναλογιστοῦμε τὰ δικά μας ἑλλείμματα, τῆς δικῆς μας ἀβλεψίης...»

Τὸ βιβλίο κυκλοφορεῖ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεις «ΑΡΧΟΝΤΑΡΙΚΗ» σὲ ὅλα τὰ χριστιανικὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ στό βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος «ΛΥΧΝΟΣ».

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ!

Ἡ Παιδεία τοῦ Γένους μας

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ

«Ἀπό τόν Gerlach ἔχω μάθει ὅτι καί στίς περισσότερες ἐκκλησιές τῶν Ἑλλήνων σέ μερικές πόλεις ἔχουν προσαρτηθεῖ σχολεῖα τῶν παιδιῶν, στά ὁποῖα καθόλου δέν ὑπάρχουν τάξεις, οὔτε ξεχωριστά μαθήματα ἀλλά ἕνας δάσκαλος εἰσάγει τά παιδιά στό Ψαλτήρι, τό Ὁρολόγιο, τίς Ἀκολουθίες καί ἄλλα βιβλία πού χρησιμοποιοῦνται στίς ἐκκλησίες».

Turcograecia, σελ. 246.

Τό ἔπος τοῦ 1821 δέν ἦταν ἡ ἐκκίνηση ἑνός ἀγώνα ἀλλά τό τέλος του. Τό 1453 ὑπῆρξε ἀφειρητικό ἔτος γιά τήν προσπάθεια ἐξανάστασης τοῦ ἑλληνισμοῦ, πού ἔληξε στίς 12 Σεπτεμβρίου 1829 μέ τόν κρότο τῶν ὄπλων στή μάχη τῆς Πέτρας. Σέ ὄλο αὐτό τό διάστημα ὁ ἑλληνισμός γεννήθηκε κι ἀναγεννήθηκε μέσα ἀπό τίς στάχτες του. Ἡ κυριαρχία τῶν Ὀθωμανῶν γιά τετρακόσια χρόνια εἶναι ἀλήθεια πῶς δέσμευσε τίς ἀνεξάντλητες ἐθνικές μας δυνάμεις. Ὁ ἑλληνισμός μέσα σέ ὀλοκληρωτικά καταπιεστικά καθεστῶτα ἔπρεπε νά ἐπιζήσει (πρῶτα τῶν Τούρκων καί κατόπιν τῶν Εὐρωπαίων πού μέ μάετρο τό Μέττερνιχ δέν ἐπέτρεπαν σέ ὑπόδουλους λαούς νά ὀραματίζονται τήν ἐλευθερία τους), νά διατηρήσει τίς ἀρχέγονές του δυνάμεις, νά ὀρθοποδήσει γιά νά ξαναβρεῖ τήν ἐλευθερία του.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητής ἔδωσε στήν ἐπίσημη Ἐκκλησία ἀρκετά δικαιώματα, ὄχι μέ τί σημερινή σημασία τῆς λέξης. Θά ἤμασταν πίο σωστοί ἂν λέγαμε πῶς ἡ Ἐκκλησία ἦταν ὁ τοποτηρητής τῆς «νομιμότητας», τό ἄγρυπνο μάτι τῆς ἐξουσίας. Ὁ Μωάμεθ θά «ἤλεγχε», ὅπως νόμιζε, τήν Ἐκκλησία γιά νά ἐπιτύχει τήν ὀμαλότερη διακυβέρνηση τοῦ πλήθους. Αὐτό ἦταν καί τό «λάθος» του. Γιά τετρακόσια χρόνια ἡ Ἐκκλησία ἐκμεταλλεύτηκε αὐτές τίς ἀρμοδιότητες. Στάθηκε δίπλα στό χειμαζόμενο Ἑλληνα, κράτησε τήν ταυτότητά του, τί ζύμωσε μέ τό χρόνο, γιά νά τί διατηρήσει ἀτόφια κι ἀκέραια, προκειμένου νά τήν παραδώσει στίς ἐπόμενες γενιές. Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή ἡ Ἐκκλησία στάθηκε ὁ μοναδικός κι ἀληθινός παιδαγωγός¹ τοῦ Γένους. Ὅχι ὁ ἐκπαιδευτής ἀλλά ὁ παιδαγωγός, ὄχι ὁ διδάσκων ἀπλῶς ἀλλά ὁ ἀληθινός δάσκαλος.

Ὁ ἑλληνικός λαός, λοιπόν, καταπιεσμένος τετρακόσια χρόνια ἀπό ἕνα σκληρό δυνάστη δέχτηκε τίς ἐπιδράσεις τοῦ φόβου ὡς τά μύχια τῆς ψυχῆς του². Οἱ Ἕλληνες ριψοκινδυνεύουν μόνοι τους, δίνουν τίς μάχες τους, βρίσκονται σέ ἐμπόλεμη κατάσταση μέ τόν κατακτητή καί ἀποκαθαίρουν τό ρύπο τοῦ ραγιαδισμοῦ³. Ἀρκετοί Εὐρωπαῖοι περιηγητές στή διάρκεια τῶν τεσσάρων αἰῶνων τῆς σκλαβιάς σημειώνουν γιά τά μειονεκτήματα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Μιλοῦν γιά τόν ἀπαιδευτο Ἑλληνα, τόν ἰδιοτελεῖ, τόν πονηρό. Ὁ Ed. Blaquier⁴, ὅμως, γράφει πῶς πολλοί ἀδικοῦν τούς Ἕλληνες κρίνοντάς τους μέ ἐμπάθεια, προφανῶς γιατί δέν μποροῦν νά καταλάβουν. Μάλιστα σημειώνει πῶς ἡ ἐθνική φυσιογνωμία τῶν Ἑλλήνων διατηρήθηκε μέ ἐκπληκτική ἀκρίβεια. Πῶς ἐγινε αὐτό; Πῶς ἕνας λαός πού ζεῖ διασπασμένος στά βουνά καί τούς κάμπους, πού ὁ ἐφιάλτης τοῦ παιδομαζώματος, πού ἡ ἐξοντωτική φορολογία τόν διαλύει, πού ὁ φόβος γιά τή ζωή του κυριαρχεῖ, πῶς αὐτός ὁ λαός διατηρεῖ τήν ἐπαφή του μέ τό παρελθόν καί τολμᾷ νά ὀνειρεύεται τήν ἐλευθερία του;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀπλή. Μέσω τῆς ἀληθινῆς παιδείας πού δέχτηκε. Στά πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας στίς περισσότερες περιοχές ὑπάρχει μία ἐχθρική διάθεση ἀπέναντι σέ καθετί πού θυμίζει ἐκπαίδευση καί παιδεία. Ὁ ὀθωμανικός πολιτισμός δέ βασίζεται στή σπουδή, εἶναι περισσότερο ἐθιμικός. Οἱ Ἕλληνες ἀντιδροῦν στά ἐσωτερικό τῶν ἐκκλησιῶν ἀρχικά μέ τά «γράμματα» τῆς ἐκκλησίας. Ὁ λόγος ἀκαταλαβίστικος μέ τό μυαλό. Κατανοητός ὅμως μέ τήν

καρδιά. Οἱ παπάδες καί οἱ καλόγεροι στίς ἐκκλησίες καί τά μοναστήρια μέ τά λίγα κολλυβογράμματα πού ἤξεραν τόνιζαν φανερά τή σημασία τῆς πίστες ἀλλά καί τήν ἀξία τῆς λευτεριάς. Σάν τούς ἡρωικούς προγόνους μας πού ἔζησαν, πάψαν καί θυσιάστηκαν στόν τόπο αὐτό.

Κι ὅταν οἱ καιροί τό ἀπαιτοῦσαν, κλεισμένοι σέ μυστικές κρύπτες κάποιοι ξυπόλυτοι καλόγεροι μέ τριμμένα ράσα καί γενναία καρδιά καλοῦσαν κοντά τους ἑλληνοῦλα φοβισμένα, τρομαγμένα, γιά νά τά μεγαλώσουν μέ τά νάματα τῆς πίστες καί τοῦ γένους. Καί ξάφνου τά σκιαγμένα ἑλληνοῦλα γίνονταν οἱ ἀντρωμένοι πολεμιστές, οἱ σπουδαῖοι ἄντρες πού δέν τούς τρομάζει καμιά φοβέρα. Μέ τά λίγα γράμματα πού ἤξεραν αὐτοί οἱ ἀνώνυμοι παιδαγωγοί τοῦ γένους μας τά ἑλληνοῦλα μάθαιναν ἀνάγνωση. Εἶναι γεγονός ὅτι δέ μάθαιναν φυσική, χημεία, ἀνώτερα μαθηματικά, γεωγραφία ἢ βιολογία. Σπούδαζαν ὅμως τίς γνώσεις τῆς ψυχῆς, πού ὀδηγοῦν τούς ἀνθρώπους στήν εὐτυχία, πού κατευθύνουν τά βήματά τους στήν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Πῶς γεννήθηκαν οἱ Μακρυγιάννηδες, οἱ Νικητάρδες ἀλλά καί ὄλοι οἱ ἀγωνιστές πού θυσιάστηκαν γιά ἐμᾶς; Καί πῶς εἶναι δυνατόν χωρίς παιδεία ἀντρωμένη νά γεννιέται ἕνα ἔθνος πού ὀλάκερο εἶναι ἔτοιμο νά πεθάνει γιά νά ζήσουν οἱ ἐπόμενες γενιές ἐλεύθερες; (Ἄν κάνουμε μία ἀναγωγή στό σήμερα θά δοῦμε πόσο περήφανοι μπορούμε νά εἴμαστε γιά τήν παιδεία κι ἐκπαίδευσή μας πού παράγει δυστυχῶς ἀτομιστές, ἴταμούς πολίτες μᾶς ἀξιοθρήνητης πολιτείας).

Στήν παιδεία αὐτή προσθέτουμε τήν παιδεία τῆς μάνας πού ἀνατρέφει τά παιδιά τῆς μέ στόχο νά ὑπηρετήσουν τό ποθούμενο. Ἡ γιγιά λέγει τό παραμῦθι τῆς πού ἔχει γεύση ἀπό Περικλῆ καί Σωκράτη ἀλλά καί ἀπό Μαρμαρωμένο Βασιλιά. Ἐθνωδεῖ γιά τό παρελθόν καί ἐλπίζει σέ ἕνα καλύτερο μέλλον. Αὐτή ἡ παιδεία γέννησε Σουλτανοπούλες, Κανάρηδες, αὐτή ἡ παιδεία ἔκανε τούς ἀγρίους τῶν βουνῶν ἀγίους τῆς λευτεριάς μας. Γεννιέται τό δημοτικό τραγοῦδι τόσο εὐκόλα; Τό μαρτυροῦν ὄλοι οἱ σύγχρονες μελεπτες του. Τό δημοτικό μέλος ἔχει τή συνέχειά του ἀπό τά βυζαντινά χρόνια καί διατηρεῖται τετρακόσια χρόνια. Ἀπό ποιούς; Ἀπό τούς ἀπαιδευτους, ἀπό τούς ἀφώπistos Ἕλληνες, ὅπως ἔλεγαν κάποιοι ἀνίκανοι νά καταλάβουν τήν ψυχή τοῦ Ἑλλήνα Εὐρωπαῖοι. Ὁ παραδοσιακός πολιτισμός τῆς γεωργίας, τῆς ναυτοσύνης, τῆς κτηνοτροφίας, τό χράμι, τό κιούπι, ἡ ὕφαντουργία, ἡ ὕψηλης αἰσθητικῆς καί ἀπαράμιλλης τέχνης γαστρονομία, ἡ ἱατρική τῶν βοτάνων, ἡ κοινωνική δόμηση μέσα ἀπό τήν κοινότητα, τό κοινοτικό δηλαδή σύστημα καί τόσα ἄλλα πού θά μπορούσαμε νά ἀριθμήσουμε δέν ἔχουν τή βάση τους στήν παιδεία πού δέχτηκαν τά ἑλληνοῦλα τετρακόσια χρόνια;

Τούς τελευταίους δύο αἰῶνες τῆς σκλαβιάς εἶναι ἀλήθεια πῶς περιφερειακά τοῦ κυρίως ἑλλαδικοῦ χώρου λειτούργησαν ἀρκετές σχολές. Ἡ ὀθωμανική ἡγεσία καλάρωσε. Ὁ αὐστηρός τοπικός ἄρχοντας τώρα πλέον δέν ἔχει λόγο, δέν μπορεῖ νά ἀντέξει στό ρεῦμα τῶν καιρῶν. Τώρα ἐγκαθίσταται στήν Ἑλλάδα ἡ ἐκπαίδευση. Περιώνυμες σχολές ὑπῆρξαν ἢ δημιουργήθηκαν περιφερειακά τοῦ κυρίως κορμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐν τῇ γεννήσει τοῦ κράτους. Στή Σμύρνη, στίς Κυδωνίες, στήν Πόλη, στή Θεσσαλονίκη, στή Γιάννενα, στήν Πάτρα. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅμως ὅτι στίς περισσότερες ἀπό αὐτές τίς σχολές κήρυξαν καί δίδαξαν ἱερωμένοι. Μπορούμε νά ἀριθμήσουμε ἑκατοντάδες ὀνόματα. Στά χρόνια αὐτά ἀνδρώνεται καί τό σπουδαῖο κίνημα τῶν κολλυβάδων πατέρων μας μέ τό διαφωτιστικό μήνυμα τῆς πνευματικῆς μας ἀναβάπτισης στά νάματα τῆς παράδοσης. Ἄς μὴν ξεχάσουμε τόν σπουδαῖο μας Κοσμά τόν Αἰτωλό καί τίς διδασχές του περὶ ἴδρυσης σχολείων τά ὁποῖα θά διδάσκουν τοῦ Θεοῦ τά μεγάλα μυστήρια. Τό σχολεῖο κατὰ τόν Ἅγιο

ΦΩΤ.: Κατερίνα Νομικού.
Βιβλιοθήκη Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Νικολάου Γαλατάκη Εὐβοίας

Κοσμᾶ στόχο ἔχει νά παιδαγωγῆσει ἐν Χριστῷ τόν ἄνθρωπο. Ὅσοι ἐπικαλοῦνται τόν πατροΚοσμᾶ δέν πρέπει αὐτό τό λεπτό σημεῖο νά τό ἀποκρύπτουν ἀπό τό κήρυγμά του.

Ἄς κλείσουμε τίς λίγες αὐτές σημειώσεις μέ τή μαρτυρία τοῦ Ν. Δραγούμη⁵, ὁ ὁποῖος σέ ἕνα γράμμα στό περιοδικό τῆς ἐποχῆς του, τήν «Πανδώρα», στά 1855 περιγράφει τή ζωή τοῦ πατέρα του πού εἶχε γεννηθεῖ στίς 12 Δεκεμβρίου 1770 στό Βογιαζικό τῆς Σιάτιστας στή Μακεδονία. «Ἐπειδή δέ τά σχολεῖα διήγειρον τάς ὑποφίας τῶν Τούρκων καί τά κατέτρεχον παντοιοτρόπως, καί διδάσκαλοι καί μαθηταί ἐσοφίζοντο παντοίους ἐπίσης τρόπους διά ν' ἀποφεύγωσι τήν ὀργήν των. Καί ὡσάκις εἰσῆρχοντο εἰς τό σχολεῖον, εἰς ἐξ αὐτῶν, ἰστάμενος πλησίον παραθύρου ὡς κατάσκοπος, ἔστρεφεν ἀνήσυχος πανταχοῦ τό βλέμμα, καί ἔδιδεν πρός τούς ἄλλους τήν εἶδησιν ἐάν ἔβλεπεν Ὅθωμανόν ἐρχόμενον μακρόθεν. Καί ἀμέσως ἐγένετο βαθεῖα σιωπή! Διότι οὐαί καί εἰς διδάσκοντας καί εἰς διδασκόμενους, ἐάν ὁ ἀγέρωχος διαβάτης ἤκουε θόρυβον, φωνάς μαρτυρούσας διδασκαλίαν! Ἄνεβαιναν ὅλως πνέων θυμόν εἰς τό ἐπίπδες ζωφούμενον σχολεῖον, καί ἐξυλοκόπει, καί ἐτραυμάτιζε καί μίαν μίαν ἀπέσπα τάς τρίκας τοῦ διδασκάλου, ἐάν ἐτύγχανε φέρων, ὡς σύννητες τότε πώγωνα (γενειάδα). Ὡς ἂν ἔφερε μεγαλόσταυρον εἰς τόν λαιμόν καί ταινίαν ἐγκάρσιον εἰς τό στήθος, ἔκαυχάτο ὁ πατήρ μου ὅτι ἐδάρη ὑπό Ὅθωμανοῦ χάριν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων».

Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας κάπως ἔτσι λειτουργοῦσαν τά σχολεῖα. Μέ τούς μαθητές νά εἶναι περήφανοι πού ἐδάρησαν γιά χάρη τῶν ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ἡ παιδεία τοῦ γένους μας λοιπόν ἦταν ὅ,τι ὑπέροχο διατήρησε ὁ λαός μας σέ τετρακόσια χρόνια. Ἐνα ὅμως εἶναι σίγουρο: καμιά ἐπανάσταση δέν ἔγινε ἐξαιτίας τῆς γνώσης τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς ἢ τῆς χημείας. Ὁ Ἄγώνας πέτυχε γιατί οἱ Ἕλληνες ἀκολούθησαν τό συντακτικό τῆς ψυχῆς καί τή γραμματική τῆς καρδιάς τους πού ἐγγράφεται μέσα στά βιβλία τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παράδοσης. Καί τούς εἴμαστε εὐγνώμονες γι' αὐτό. ●

1. Στό πλέγμα τῆς γενικότερης σύγχυσης τῶν ἡμερῶν μᾶς ἐντάσσονται καί οἱ λέξεις παιδεία κι ἐκπαίδευση. Ἡ παιδεία ἀφορᾶ στό σύνολο τῶν ψυχοσωματικῶν ἐνορμήσεων τοῦ ἀνθρώπου καί εἶναι ἡ διαμόρφωση συνόλης τῆς προσωπικότητας. Ἡ ἐκπαίδευση εἶναι ἡ διαδικασία κατά τήν ὁποία ἕνα ὀργανωμένο σύνολο ἀνθρώπων προσπαθεῖ νά μεταλαμπαδεύσει τή γνώση στά μέλη του. Κρίνουμε ὅτι πρῶτα πρέπει νά ὀριοθετήσουμε τή σημασία τῶν ὀρων πού θά χρησιμοποιοῦν, γιατί ἡ λανθασμένη χρήση τῶν λέξεων ὀδηγεῖ σέ λανθασμένα συμπεράσματα.
2. Scrofani, Voyage, 1, σελ. 108.
3. Ἄπ. Βακαλόπουλου, Ὁ χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων, σελ. 128.
4. Narrative ἐ.ἀ. 1, σελ. 133 - 137.
5. Ν. Δραγοῦμη, Ἄποσπασμα ὑπομνημάτων ἀνεκδότων, ΠΑΝΔΩΡΑ 5 (1855), σ. 450.

ΠΕΙΔΗΣΕΙΣ...

Ο ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΣ ΣΤΗ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας ἐπισκέφθηκε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας, προσκεκλημένος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καρελίας & πάσης Φινλανδίας κ. Λέοντος, ἀπό 6 ἕως 8 Φεβρουαρίου 2011, προκειμένου νά μιλήσει στό Συνέδριο πού διοργάνωσε ἡ Ἐνωση Ὁρθοδόξων Ἱερέων Φινλανδίας στήν πόλη Oulu. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του ὁ Σεβασμιώτατος κ. Ἰγνάτιος πίν Κυριακή 6 Φεβρουαρίου λειτούργησε στόν Καθεδρικό Ἱερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Οὐσπένσκι, στό Ἐλσίνκι καί πίν Τρίτη 8 Φεβρουαρίου ἱερούργησε στόν Καθεδρικό Ἱερό Ναό Ἀγίας Τριάδος Oulu καί παρακάθησε σέ ἐπίσημο δεῖπνο, πού παρέθεσε πρός τιμήν του ἡ Ἐπιτροπή Ἐκπαιδευτικῶν Θεμάτων τῆς ἐκεί ἐνορίας. Στό ἐν λόγω Ἱερατικό Συνέδριο, στό ὁποῖο συμμετείχαν ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Καρελίας & πάσης Φινλανδίας κ. Λέων, ὁ Μητροπολίτης Oulu κ. Παντελεήμων καί περίπου 35 Ἱερεῖς τῆς ἡμιαυτόνομης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας, ὁ Ποιμενάρχης μας παρουσίασε δύο εἰσηγήσεις. Ἡ πρώτη εἶχε θέμα «Ἡ Μυστηριακή ζωή στή σύγχρονη ἐνορία». Ὁ Σεβασμιώτατος, μεταξύ ἄλλων, σημείωσε τά ἑξῆς: «Χωρίς πίν Θεία Εὐχαριστία, ὡς ὁδός πού ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὑπέδειξε γιά ἔνωση μέ Ἐκείνον, ἐνορία δέν ὑφίσταται... Στίς Ὁρθόδοξες ἐνορίες σέ ὅλες τίς γωνιές τῆς γῆς, ὁ συνειδητός ἱερέας, μέ συνείδηση τοῦ ἔργου του, γνώση τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ἐμπειρία διαποίμανσης, ἀλλά καί προσωπική πνευματική ζωή, ἀποτελεῖ μέγεθος ἀναντικατάστατο...». Μετά τή συζήτηση, ἀκολούθησε ἡ δεύτερη εἰσήγηση πού εἶχε ὡς θέμα «Ἡ Ὁρθόδοξη ἐνορία στόν 21ο αἰώνα».

Ὁ Μητροπολίτης μας ἐπεσήμανε τούς παράγοντες πού ἀλλοτριώνουν πίν Ὁρθόδοξη ἐνορία σήμερα καί ἀνέλυσε τούς τέσσερις βασικούς πυλώνες τῆς αὐθεντικῆς ἐνορίας: Τήν Μυστηριακή ζωή, πίν ἀνθρώπινη σχέση, ὡς συνύπαρξη στόν ἴδιο κῶρο, πίν κοινή ἐνοριακή δράση καί πίν σύνδεση τῆς προσωπικῆς σχέσης τῶν ἐνοριτῶν μέ τόν Θεό καί μεταξύ τους. Καταλήγοντας, τόνισε ὅτι: «Ἡ ἀνάκτηση προϋποθέσεων, τόσο σέ θεολογικό ὅσο καί σέ πρακτικό ἐπίπεδο στήν ἐνορία, θά ξαναδώσει στό ἐκκλησιαστικό σῶμα πίν χαμένη ὑγεία του. Χωρίς αὐτήν, χωρίς τόν καιρό της, τό Εὐαγγέλιο δέν ἔχει οὔτε χρόνο οὔτε τόπο νά πατήσει καί ἔχουμε ἐμεῖς πίν εὐθύνη ἂν θά τό καταστήσουμε ρεαλιστική ἀπάντηση στόν σύγχρονο κόσμο ἢ οὐτοπία».

Ἡ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΤΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

Τήν Πέμπτη 10 Φεβρουαρίου ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας ἐπισκέφθηκε τό Ὁρφανοτροφεῖο Βόλου, ὅπου εὐλόγησε πίν βασιλόπιττα τοῦ νέου ἔτους γιά τίς ἐθελόντριες πού διακονοῦν ἐκεῖ. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ἔχει συγκροτηθεῖ μία ομάδα ἐθελοντῶν μέ πίν εὐθύνη τοῦ π. Κωνσταντίνου Κωστήμπα, ἡ ὁποία συμβάλλει στήν καλή λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος, βοηθώντας σέ διάφορες ἐργασίες. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ τοπική μας Ἐκκλησία προσπαθεῖ νά ἐνισχύσει πίν προσπάθεια τῆς ὑπέρβασης τῶν προβλημάτων τοῦ Ὁρφανοτροφείου καί γενικότερα τό σπουδαῖο ἔργο του στήν πόλη μας.

Ἡ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Την 10η Φεβρουαρίου ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία τιμᾷ τή μνήμη τοῦ λαοφιλοῦς καί Θαυματουργοῦ Ἀγίου Ἱερομάρτυρος Χαλαλάμπους καί στήν Ἱερά Μητρόπολή μας πανηγυρίζουν οἱ ὁμώνυμοι Ἱεροί Ναοί στό Βελεστίνο καί τό Αἰδίνι. Συγκεκριμένα, στόν Ἱερό Ναό Ἀγίου Χαλαλάμπους Βελεστίνου, πίν παραμονή τελέστηκε ὁ Πανηγυρικός Ἑσπερινός, μετ' ἄρτοκλασίας καί θείου κηρύγματος ἀπό τόν Ἀρχιμ. π. Ἐπιφάνιο Οἰκονόμου, ἐνῶ πίν ἀγιώνυμο ἡμέρα ἡ πανηγυρική Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντας τοῦ Ἀρχιμ. Παμφίλου Κοιλιᾶ, Ἱεροκέρυκος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως. Ἐπίσης στόν Ἱερό Ναό Ἀγίου Χαλαλάμπους Αἰδινίου, πίν παραμονή τῆς ἑορτῆς τελέστηκε ὁ Πανηγυρικός Ἑσπερινός, προεξάρχοντας τοῦ Ἀρχιμ. Νεκταρίου Ὑφαντίδη, Ἠγουμένου τῆς Ἱεράς Μονῆς Παναγίας Ἄνω Ξενιάς, ὁ ὁποῖος κήρυξε τόν θεῖο λόγο. Κατά πίν ἀγιώνυμο ἡμέρα τελέστηκε ἡ πανηγυρική Θεία Λειτουργία, ἱεουργοῦντος τοῦ Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Κολλᾶ, ὁ ὁποῖος κήρυξε τόν θεῖο λόγο.

ΝΕΟΣ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ» ΣΤΟ ΒΟΛΟ

Με πρωτοβουλία του Μητροπολίτου μας κ. Ίγνατίου, πραγματοποιήθηκε στο Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, τήν Πέμπτη 10 Φεβρουαρίου, μία ευρεία σύσκεψη φορέων της περιοχής μας με θέμα τήν στήριξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων που πλήττονται από τήν παρούσα οικονομική κρίση. Σ' αὐτήν ἔλαβαν μέρος ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Βόλου κ. Ἀναστάσιος Βολιώτης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Μαγνησίας κ. Σωκράτης Ἀναγνώστου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου κ. Κωνσταντῖνος Μαισιόλης, ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου Οἰκονομολόγων-Λογιστῶν κ. Ἀριστείδης Παπανδρέου, ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου Φοροτεχνικῶν Μαγνησίας κ. Νικόλαος Πουμάνας καί τό μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῶν Συμβολαιογράφων κ. Ἰωάννης Κόνσουλας. Καρπός αὐτῆς τῆς συνάντησης ὑπῆρξε ἡ ἀπόφαση νά δημιουργηθεῖ ἕνας καινούργιος φορέας, μέ ἔδρα τό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, πού θά παρέχει δωρεάν συμβουλές σέ εἰδικῆς κατηγορίας πολίτες πάνω σέ Νομικά, Ἱατρικά, Οἰκονομικά καί Τεχνικά θέματα. Ὁ καινούργιος Φορέας θά ὀνομάζεται «Συμβουλευτικός Σταθμός Ὑποστήριξης τῶν Πολιτῶν» καί σ' αὐτόν θά παρέχουν σέ ἐθελοντική βάση δωρεάν τίς ὑπηρεσίες τους δικηγόροι καί συμβολαιογράφοι, φαρμακοποιοί καί ἱατροί, φοροτεχνικοί καί οἰκονομολόγοι, συγκεκριμένες ἡμέρες τῆς ἐβδομάδος. Ὁ σκοπός αὐτῆς τῆς πρωτοβουλίας εἶναι ἡ δωρεάν παροχή συμβουλῶν σέ πολίτες πού ἀδυνατοῦν νά ἐπιλύσουν προσωπικά τους προβλήματα, διότι δέν γνωρίζουν ἢ δέν ἔχουν τήν οικονομική δυνατότητα νά ἀπευθυνθοῦν κάπου ὀργανωμένα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΟΡΙΑΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ

Κατά τίς παρελθούσες ἑορτές, ἡ Ἑνορία Ἁγίου Ἀθανασίου Πλατάνου Ἀλμυροῦ πραγματοποίησε διάφορες ἀξιοσημεῖωτες ἐκδηλώσεις. Συγκεκριμένα, τίς ἡμέρες τῶν ἑορτῶν συγκεντρώθηκαν τρόφιμα καί ἄλλα εἶδη, πού δόθηκαν στό Ἰδρυμα «Ἄσπρες Πεταλοῦδες» καί στό Ὁρφανοτροφεῖο Βόλου. Ἐπίσης, στόν Ἱ. Ναό τῆς Ἑνορίας τελέσθηκε Θεία Λειτουργία σπίν ὁποῖα συμμετεῖχαν οἱ μαθητές

τοῦ Εἰδικοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Ἀλμυροῦ. Τέλος, τά παιδιά τῶν κατηχητικῶν σχολείων τῆς Ἑνορίας ἔψαλαν τά κάλαντα στό χωριό καί συγκέντρωσαν χρηματικό ποσό τό ὁποῖο δόθηκε σέ φιλανθρωπικό σκοπό, ἐνῶ πραγματοποιήθηκε ἐόρτιο δείπνο γιά αὐτά καί τούς κατηχητές τους.

Ο ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Ἰγνάτιος ἐκπροσώπησε τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στίς ἐργασίες τῆς Διορθόδοξης Ἐπιτροπῆς ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πού ἔλαβαν χώρα στό Ὁρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης τό διάστημα ἀπό 22 ἕως 27 Φεβρουαρίου 2011. Ἡ Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή, πού ἔχει ὡς Πρόεδρο τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη καί σπίν ὁποῖα συμμετεῖχον ἐκπρόσωποι ὄλων τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀσχολήθηκε στή συνάντησή αὐτή μέ τήν προετοιμασία τῶν θεμάτων τοῦ τρόπου ἀνακήρυξης τοῦ Αὐτοκεφάλου καί τῶν Διπτύχων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΘΕΣΙΑ ΣΤΟΝ Ι. ΝΑΟ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Τήν Κυριακή 20 Φεβρουαρίου στόν Ἱερό Ναό Ἁγίας Παρασκευῆς Βόλου τελέσθηκε Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία, ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας κ. Ἰγνατίου. Πρίν τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Σεβασμιώτατος χειροθέτησε σέ Πνευματικό τόν Ἱερομόναχο π. Ἀνάργυρο Παυλῆ ἀναθετόντας του καί τήν ὑψηλή αὐτή διακονία τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Ὁ π. Ἀνάργυρος εἶναι ἱατρός καί τό διάστημα αὐτό ὀλοκληρώνει τήν ἱατρική του ἐκπαίδευσή στο Ἱ. Τζάνειο Νοσοκομεῖο.

Η ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΤΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Σέ μία ὁμορφη καί σεμνή ἐκδήλωση ἡ Παιδική καί Νεανική Χορωδία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας ἑόρτασε τήν εἴσοδο τοῦ 2011 μέ τήν κοπή τῆς πρωτοχρονιάτικης βασιλόπιττας τήν Κυριακή 13 Φεβρουαρίου στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Μητροπόλεως. Σπίν ἐκδήλωση συμμετεῖχαν ὄλα τά μέλη τῆς Χορωδίας, οἱ γονεῖς τους καί ἡ ὑπεύθυνη Μαέστρος κ. Μαριάννα Σαμαρτζῆ. Τήν πίττα εὐλόγησε ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως μας Ἀρχιμ. π. Δαμασκνός Κιαμέτης, μεταφέροντας τίς εὐχές τοῦ Μητροπολίτου μας.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Ἔτος 30ο • Ἀρ. Φύλλου 359 • Μάρτιος 2011

Ἐκδότης: Μητροπολίτης Δημητριάδος Ἰγνατίος
Διευθυντής: Ἀρχιμανδρίτης Δαμασκνός Κιαμέτης

Φιλολογική ἐπιμέλεια: Χρῖστος Δ. Ξενάκης

Ἐπεὶθυνοσ κυκλοφορίας: Ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος Παπαϊωάννου

Μηχανογράφηση: Βασιλική Ἀντωνάκη

Ἐκτύπωση & Βιβλιοδεσία: 3Ε ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

Ἰδιοκτησία: Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Διεύθυνση: Τ.Θ. 1308 • 38001 Βόλος

Τηλέφωνα: 24210 93500 • Fax: 24210 67903

Internet: www.imd.gr

E-mail: info@imd.gr

Ἡ ἀνιστόρητη ἱστορία τοῦ 1821

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ

Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἡ κ. Ρεπούση πού προσπαθοῦσε νὰ πείσει τὰ ἑλλη- νόπουλα ὅτι ἡ Τουρκοκρατία ἦταν μία ἰδανική περίοδος γιὰ τοὺς προγόνους μας. Στὴ συνέχεια ἦλθε ἡ τετράτομη ἱστορία τῶν Βαλ- κανίων πού χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ τὸν γνωστὸ χρηματιστὴ Τζόρτζ Σόρος καὶ κινεῖται στὴ ἴδια γραμμὴ ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανῶν. Μετὰ ἦλθε στὴν ἐπι- καιρότητα ἡ ἄποψη ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ 1821 δὲν ὑπῆρχε συ- γκροτημένη ἑλληνικὴ ἐθνικὴ συνείδηση, ἀλλὰ οἱ Εὐρωπαϊοὶ Διαφωτιστές μᾶς ἔμαθαν νὰ λέμε ὅτι εἴμαστε Ἕλληνες. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἰδεολογήμα- τα συγκεντρώνονται σήμερα στὴ νέα τηλε- οπτικὴ σειρά τοῦ ΣΚΑΪ γιὰ τὸ 1821. Δὲν προσχωρῶ σὲ συνωμοσιολογίες, ἀλλὰ πολλοὶ συμπατριῶτες μας εὐλόγως διε- ρωτῶνται ἂν ὑπάρχει πολιτικὴ σκοπι- μότητα πίσω ἀπὸ τὴν ἐργῶδη αὐτὴ προ- σπάθεια νὰ ξαναγραφεῖ ἢ μᾶλλον νὰ σβηστεῖ ὀριστικά ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία. Ἀφήνω τὴν ἀπάντηση στὸν κάθε νο- νεκῆ ἀναγνώστη καὶ θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν ἀμιγῶς ἱστορικὴ πλευρὰ τῆς ὑποθέσεως.

ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ

Ἐχει δίκιο ἡ ἄποψη πού προβάλλεται στὴ σειρά τοῦ ΣΚΑΪ ὅτι ἡ ἐθνικὴ συνείδηση τῶν Νεοελλήνων διαμορ- φώθηκε μόνις λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ 1821;

Φυσικὰ ὄχι. Ἐκατοντάδες μαρτυρίες Ἑλλήνων καὶ ξένων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, περισσότερο ἢ λιγότερο μορφωμένων διαψεύδουν τοὺς συ- ντελεστές τῆς σειράς. Ἑλληνικὸ ἔθνος μὲ συνείδηση ἐνότιος ὑπάρχει ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα. Ἦδη τὸν 5ο αἰῶνα π.Χ. ὁ Ἡρόδοτος καταγράφει τὰ συνδετικὰ στοιχεῖα πού ἔνωσαν τὶς ἑλληνικὲς πόλεις κράτη: Ἡ κοινὴ καταγωγή, ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία, τὰ ὁμότροπα ἦθη. Συνεχίζεται αὐτὴ ἡ συνείδηση στὴν ἑλληνιστικὴ καὶ βυζαντινὴ περίοδο, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ἀπάντηση τοῦ Αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας Ἰωάννη Βατάτζη πρὸς τὸν Πάπα Νικόλαο Θ' τὸ 1250: Εἴμαστε τὸ ἀρχαῖο γένος τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἄνθισε ἡ σοφία γιὰ ὅλον τὸν κόσμον. Συνεχίζεται μὲ τὴν τελευταία ὁμιλία τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ὅταν ὀνομάζει τὴν Κωνσταντι- νούπολη «ἐλπίδα καὶ χαρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων».

Γύρω στὸ 1700 ὁ φλογερὸς ἱεροκήρυκας Ἡλίας Μηνιάτης παρακα- λεῖ τὴν Παναγία ὡς ἐξῆς: «Ἐως πότε τὸ τρισάθλιον γένος τῶν Ἑλλή- νων ἔχει νὰ εὐρίσκειται εἰς τὰ δεσμά μίας ἀνυποφέρτου δουλείας;». Οἱ ὄροι Ρωμῆς, Γραικός καὶ Ἑλλην χρησιμοποιοῦνται ταυτόχρονα καὶ μὲ παρεμφερῆ σημασία. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ποίημα τοῦ Ματθαίου Ἐ- πισκόπου Μυρέων, ὁ ὁποῖος τὸ 1619 θρηνεῖ γιὰ τὴν ἄλωση χρησιμο- ποιώντας γιὰ τὸ ἔθνος μας καὶ τὰ τρία αὐτὰ ὀνόματα. Ἀπὸ τὸ 1529 ἕως τὸ 1821 τὸ δημοφιλέστερο ἀνάγνωσμα τοῦ λαοῦ μας ἦταν ἡ «Φυλλάδα τοῦ Μεγαλέξανδρου» πού θύμιζε τὴν δόξα τῶν ἀρχαίων προγόνων. Τὸ 1708 ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος στὸ ἔργο του «Φιλοθέου Πάρεργα» γράφει ὅτι εἴμαστε τὸ γένος τῶν «ἄγαν Ἑλλήνων», δηλαδή καθαροί- μοι Ἕλληνες. Καὶ οἱ караβοκύρηδες ἐπὶ Τουρκοκρατίας τοποθετοῦσαν στὰ πλοῖα τους ὡς ἀκρόπρωρα τὶς μορφές τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Λα- ὅς, λοιπόν, καὶ διανοούμενοι γνωρίζουν πολὺ καλά ὅτι ὑπάρχει συνέ- κεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΕΡΩΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ

Περνοῦσαν καλά οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Τουρκοκρατίας, μὲ δικαιώματα καὶ ἐλευθερίες, ὅπως ἀκούσαμε ἀπὸ τὸν ΣΚΑΪ στὶς 25.1.2011;

Ἄς ἀφήσουμε τὶς μαρτυρίες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ ἀπαντήσουν: Στὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος ὁ Γάλλος Ἰησοῦιτης Ρισάρ καταγράφει τὶς

ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα: «Νὰ σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι οὐδέ- ποτε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νέρωνος, τοῦ Δομιτιανοῦ καὶ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἔχει ὑποστῆ ὁ Χριστιανισμὸς διωγμοὺς σκληρότερους ἀπὸ αὐτοὺς πού ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία...». Τὸν 17ο αἰῶνα ὁ Μου- σουλμάνος περιηγητὴς Ἐβλιγιὰ Τσελεμπὴ περιγράφει βιαίους ἐξισλαμι- σμούς καὶ παιδομάζωμα στὴ Βέροια, στὴν Ἐδεσσα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Τὸ δημοτικὸ μας τραγούδι ἔχει κατα- γράφει τὸν θρῆνο τῶν μανάδων γιὰ τὰ παιδιά τους ὡς ἐξῆς:

«Ἀνάθεμα σὲ Βασιλιά (σ.σ. Σουλτά- νε) καὶ τρισανάθεμά σε... νὰ μάσεις παι- δομάζωμα, νὰ κάνεις Γεντισάρους...

πέρσιν πῆραν τὸν γιόκα μου φέτος τὸν ἀδελφὸ μου!» Περὶ τὸ 1760 ὁ Ἰωάν- νης Πρίγκος ἀπὸ τὸ Πήλιο γράφει:

«Τέτοιος βάρβαρος ἄδικος εἶναι ὁ Τοῦρκος». Στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης κα- ταγράφει 87 ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα μαρτύ- ρια Νεομαρτύρων, δηλαδή Χριστιανῶν

πού βασανίσθηκαν καὶ θανατώθηκαν λόγῳ τῆς Χριστιανικῆς τους πίστεως. Ὁ Φωτάκος Χρυ- σανθόπουλος, ὑπάσιπτος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, στὰ Ἀπομνημονεύματά του μᾶς δίνει μαρτυρία κρυφοῦ

σχολεῖο πού ὀργάνωναν οἱ ἱερεῖς φοβούμενοι τοὺς Τούρκους.

ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΡΙΤΟ

Οἱ κλέφτες ἦσαν ἐθνικοὶ ἀγωνιστές ἢ φυγόδοκοι ἐγκληματίες, ὅπως ἀκούσαμε ἀπὸ τὸν ΣΚΑΪ;

Ἄν κάποιος Ἕλληνας ἔβλεπε τὸν Τοῦρκο νὰ βιάζει τὴν ἀδελφὴ του καὶ ἐπετίθετο στὸν βιασπὴ, τότε ναί, ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς κλέφτες τῶν βουνῶν νὰ ἦσαν φυγόδοκοι. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄδικο δικαστήριο τοῦ κατα- κτητῆ. Σημαντικὴ λεπτομέρεια, ἡ ὁποία ἀποσιωπήθηκε. Ὅσο δὲ γιὰ τὴν συνείδηση τῶν ἰδίων τῶν κλεφτῶν, τὴν ἐξηγεῖ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὁ ὁποῖος ἀνδρώθηκε μὲσα στὴν κλεφτουριά. Λέγει, λοιπόν, στὸν Ἄγγλο Ναύαρχο Χάμιλτον ὅτι οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἀρματολοὶ στὰ βουνὰ εἶναι ἡ φρουρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἡ ὁποία συνεχίζει ἀκόμη νὰ πο- λεμᾷ.

ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ἦσαν μόνον οἰκονομικὰ τὰ αἶψα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως;

Αὐτὴ μὲ μονομερῆ ἔρμηνεία τὴν καθιέρωσαν κάποτε οἱ Ἕλληνες μαρ- ξιστές, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι τὴν ἀπέσυραν στὸ συνέδριο τοῦ Κέντρου Μαρξι- στικῶν Ἐρευνῶν τὸ 1981. Ὅμως ἀξία ἔχει ἡ ἄποψη τῶν ἰδίων τῶν ἀγω- νιστῶν: Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, διεκήρυξε ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1821. Ἀγωνιζόμεστε γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὸν Λεω- νίδα, ἔγραφε ἡ προκήρυξη τοῦ Ἀθανασίου Διάκου πού δημοσιεύθηκε σὲ ἰταλικὴ ἐφημερίδα τῆς Τεργέστης.

Τὸ 1821 ἦταν μία ἑλληνορθόδοξη Ἐπανάσταση. Ὁρθοδοξία καὶ Ἐ- λευθερία λάτρευαν καὶ πρέσβευαν οἱ ἀγωνιστές. Ὁρθῶς ὁ Φῶτης Κόντο- γλου τὴν ἀποκαλεῖ «Ἡ ἀγιασμένη Ἐπανάσταση». Προηγήθηκαν πά- πολλα ἀτυχεῖς κινήματα τῶν ὑποδούλων Ρωμῶν μὲ στόχο τὴν ἀπελευθέ- ρωση.

Χύθηκε πολὺ αἷμα Νεομαρτύρων καὶ Ἐθνομαρτύρων γιὰ νὰ προετοι- μασθεῖ τὸ ἔδαφος. Ὅλοι ὀφείλουμε νὰ τιμοῦμε αὐτοὺς πού ἀγωνίσθηκαν μὲ μέσα εἰρηνικὰ ἢ πολεμικὰ καὶ νὰ σεβόμεστε τὰ μαρτύρια τῶν προγό- νων μας. Κάθε προσπάθεια παρακαράξεως τῆς Ἱστορίας ἀποτελεῖ ἀσέβεια στὴ μνήμη τῶν ἀναριθμίων νεκρῶν προγόνων μας. ●